

ბრძოლა

1725
1925

საქ. სოც.-დემ. პარტიის ბიულეტენი || «LA LUTTE» — Revue mensuelle du Parti Social-Démocrate Ouvr. de Géorgie.

თბილისი 1925 წ. № 1. Paris, Juillet 1925. | Prix 3 Fr.

ბ რ ძ ო ლ ა .

ბრძოლა გრძელდება...

ბრძოლა სამკედრო-სასიცოცხლო, ბრძოლა შეუპოვარი.

საქართველოს სოციალდემოკრატია დაიბადა ბრძოლაში, გაძლიერდა ბრძოლით. იკვება გამარჯვება თუ განიცადა დამარცხება ბრძოლითვე. გაშლილი დროშით და შეკრული რიგებით. მას არ სხვევია მტრის წინაშე მუხლის მოყრა, ბრძოლის ველის დატოვება, თავის მიზნების გადაშლვა. ის სდგას თავის სადარაჯოზე ისე, როგორც იდგა ათი, ოცი და ოცდაათი წლის წინ, ფხიზლათ, მამაცურათ, რწმენით და იმედით აღსავსე.

ბრძოლის მიზანი იკვივა დღეს, რაც იყო გუშინ და დარჩება მუდამ, უცვლელათ მის განხორციელებამდე.

სუვერენობა ერის, ბატონობა დემოკრატიის, დამკვიდრება სოციალიზმის—აი ჩვენი მიზანი, აი რისთვის ვიბრძვით ჩვენ. ამით ჩვენ ვუკავშირდებით საერთაშორისო მუშათა მოძრაობას და შევდივართ მის ოჯახში. ეს არის ძირითადი ფებულებანი ინტერნაციონალური სოციალიზმისა, მისი მანათობელი ვარსკვლავი, მისი გზა და ხიდი. დროშა საერთოა, მდგომარეობა სხვადასხვანაირი.

ამ დროშას ყავს ორი მტერი—ერთია ძველი, კარგათ ცნობილი, მეორეა ახალი, ახლათ ვაცნობილი. ეს არის ბურჟუაზია და ბოლშევიზმი. ესენი ერთმანერთს ებრძვიან, ერთმეორეს ძირს უთხრიან, მაგრამ სოციალისტურ ინტერნაციონალს ერთნაირათ ემტერებიან, მის წინააღმდეგ ერთათ დგებიან. მათ შორის ერთი დიდი განსხვავებაა. სოციალისტური პრინციპები აუცილებლათ გამომდინარეობენ ბურჟუაზიული პოლიტიკური და ეკონომიური ფორმებიდან. კაპიტალიზმი სათავეა სოციალიზმის. ბოლშევიზმი კი ძირბუდიანათ უარყოფს ყველა ამ ფორმებს, ანგრევს ამ სათავეს და ამყარებს წინაკაპიტალისტურ, პრიმიტიულ ეკონომიკას. ერის და დემოკრატიის ბატონობა პირველათ ბურჟუაზიამ გამოაცხადა, მარა არ გაატარა. მას ხელი ჩასჭიდა პროლეტარიატმა. ბოლშევიზმმა ორივე უარყო და მათ წინააღმდეგ ჯვაროსანთა ომი გააჩაღა.

აქედან ერთი დასკვნა: სოციალიზმს მეტი საერთო აქვს ბურჟუაზიასთან, ვინემ ბოლშევიზმთან. დღეს მთელ ევროპაში სოციალისტური პარტიები ხშირათ ეკავშირებიან რადიკალურ ბურჟუაზიას, ხოლო კომუნისტურ პარტიას არსად და არასოდეს.

საქართველოს სოციალ-დემოკრატიას შეუძლია იამყოს იმით, რომ მან პირველათ დაუსვა მართალი დიაგნოზი ბოლშევიზმს. მან პირველათ ამ ოცი წლის წინეთ ის აღიარა ანტიდემოკრატიულ და ანტიმარქსისტულ მიმდინარეობათ. ამ წინადაგზე მან მისცა მას ბრძოლა და დამარცხა სავსებით, გადააქცია ის არარათ, უმნიშვნელო ჯგუფათ. ეს იყო პირველი ჩვენი გამიჯვნა მათგან, გამიჯვნა თეორიული, ბრძოლა იდეური. ეს იყო იმავე დროს ამ გამიჯვნის სისუსტე. ხალხი სწავლობს ფაქტებზე, ცხოვრების მაგალითებით. ფაქტი კი იმ დროს არ იყო. ბოლშევიკები იდენებოდან ისე, როგორც მენშევიკები. ისინი მეტყველებდენ დაახლოვებით ისე, როგორც ჩვენ, მასა ხშირათ დაფასებაში ყოყმანობდა.

ბოლშევიზმისაგან ნამდვილი პოლიტიკური გამიჯვნა მოხდა მხოლოდ დღეს, როცა მისი საშინელი სახე ამკარათ გამოჩნდა და ხალხს სულთამბუთავათ მოველინა, როცა მასში ქვეყანამ ცხადათ დაინახა ინკვიზიტორი.

ბურჟუაზიული ურთიერთობა იძლევა საშუალებებს ბრძოლისა და მოძრაობისა. ის სცნობს თავისუფლებას აზრისას და მოქმედებისას. საბჭოთა ურთიერთობა სპობს ყველა საშუალებას, მაგრათ კეტს ყველა კარებს. არავის აძლევს გასაქანს არც სულიერ და არც მატერიალურ სფეროში. შვიი რეაქცია გამეფდა. ბურჟუაზიული ურთიერთობა ხალხს სანატრელათ გაუხდა.

ევროპაში სოციალდემოკრატია გამძლავრდა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც პროლეტარიატში გაქრა წვრილი ბურჟუაზიული-სოციალური ილიუზიები, დამარცხდა პრუდონიზმი, ბლანკიზმი, ფურიერისმი და სხვა მსგავსი მიმდინარეობანი. ჩვენში იყო მხოლოდ ბოლშევიკური ილიუზია (რუსეთში კი ბოლშევიკურ-ნაროდნიკული). ამ ხანათ ის, როგორც იდეიური მიმართულება, განადგურებულთა. მისი მომხრე კომუნისტებით განისაზღვრება. დასაძლევთა ბოლშევიკური ხელისუფლება, მისი პოლიტიკური და ეკონომიური წყობილება.

ბრძოლის პირველ რიგში დგას დამარცხება არა ბოლშევიკური იდეოლოგიისა, არამედ ბოლშევიკური თვითმპყრობელობისა. პირველის არსებობა დაყრდნობილია მეორეზე. ის კიდევ ბოგინებს ციხით და ჩეკით. ამ წყობილების გაუქმება თავისთავათ აუქმებს მის იდეოლოგიას, მის პარტიას, მის აპყოლ-დამყოლთ.

მაშასადამე, მიმდინარე მომენტის ბრძოლის საგანთა—დაცემა საბჭოთა ტირანიისა და აღდგენა საქართველოს დამოუკიდებლობისა და დემოკრატიული მართველობისა.

ჩვენი მოთხოვნილება, ჩვენი ხარტია—ჩვენი კონსტიტუციაა, დამფუძნებელი კრების მიერ მიღებული და გამოცხადებული. ეს თავისუფალი ერის თავისუფალი შემოქმედებაა—ბრძოლის უახლოესი მიზანთა; ბატონობა ერის და დემოკრატიის—ჩვენი მთავარი გზა-კვალთა. ვინც ჩვენთან არ არის, ჩვენი წინააღმდეგთა; ორჟოფობა, გაძრომ-გამოძრომა, ორ სკამზე ჯდომა გამორიცხულია. მდგომარეობა ნათელია:

ბოლშევიკური ბრძოვალობა თუ თავისუფლება. ბრძოლა მტარვალობასთან თავისუფლებისათვის—აი საითკენ მივიდვართ ჩვენ და ამას მოვიტოვოთ საქართველოს ყველა დაჩაგრულთაგან, ყველა სასიცოცხლო ძალებისაგან.

«ბრძოლა» არის ამ ბრძოლის ორგანო, მისი იდეიური გამოხატულება და ბიორატარი. ის განაგრძობს ძველ გზას, ძველი რევოლიუციური ცეცხლით და ნათელი აზრით. ერთი რეჟიმი დაეცა, მეორე მიწურულშია. მისი მესაფლავე სოციალ-დემოკრატიაა.

მაშ, წინ, წინ, შეუდრეკელათ, შეუჩერებლათ...

პატარა კრთა დამცუკიდებლობა.

კარლ კაუცკისა.

სიხარულით შევიტყვე, რომ ჩვენი ქართველი ამხანაგები ქართული ეურნალის გამოცემას აპირებენ პარიზში. სიხარულით მივესალმები ამ ახალ თანამებრძოლს და ვუსურვებ მას სრულ წარმატებას. ეს მოწმობს საქართველოს სოციალდემოკრატიის გაუტყნელ სასიცოცხლო ძალას და თავის მხრით გაანაყოფიერებს პარტიის ცხოვრებას და შესძენს მას ახალ სამოქმედო ენერგიას.

ბოლშევიკების აზრით, რა თქმა უნდა, ისეთი პატარა ერის ბედიღბალი, როგორიცაა ქართველი ერი, აღსრულებულია.

მათ რომ ჰკითხოთ, პატარა ერებს დიდების ლუკმათ გახდომა უწერიათ. სრულიად დამოუკიდებლათ არსებობა მათ არ ძალუქთ. რუსეთს, თურმე, უნდა მოეხდინა საქართველოს ანექსია, რადგან, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას დაიმონავებდენ ინგლისელები ბათუმ-ბაქოს გზის ხელში ჩასაგდებათ.

განა ღირს იბრძოლონ ქართველებმა თავიანთი დამოუკიდებლობისათვის, როცა ისინი ამით რუსული ხარობიდან ინგლისის სცილაში გადავარდებოდენ?

და მართლაც, ასეთი გამარჯვება ბრძოლათ არ ღირდა. მაგრამ, საბედნიეროთ, საქმე ხელ სხვანირათაა.

ჩვენ ვიცით, არის მთელი რიგი პატარა სახელმწიფოთა, რომელნიც სრული დამოუკიდებლობით სარგებლობენ. მოვიგონოთ თუნდაც მხოლოდ პატარა შვეიცარია, ბალტიის და ჩრდილოეთის ზღვის განაპირა პატარა სახელმწიფოები, ბელგია, პოლანდია, სკანდინავიის სამი სახელმწიფო.

რა თქმა უნდა, ამასთანავე არის მრავალი სახელმწიფო, მცირეც და მოზრდი-
ლიც, რომელთაც არ ძალუძთ თავიანთი დამოუკიდებლობის შენარჩუნება, და რომ-
ლებიც, ასე გვეგონება, მხოლოდ იმისთვის არსებობდნენ, რომ რომელიმე დიდმა სახელ-
მწიფომ შეიერთოს. ისინი მდებარეობენ არა დასავლეთ ევროპაში, არამედ, მომეტე-
ბულ ნაწილათ, აფრიკის ჩრდილო მხარეზე ან აზიაში. მათზე მართლდება ბოლშევიკუ-
რი «სიბრძნე», ხოლო არა დასავლეთ ევროპის პატარა სახელმწიფოებზე.

რახვე დამყარებული ამ უკანასკნელთა დამოუკიდებლობა?

ისინი კულტურულათ და ეკონომიურათ განვითარების მაღალ საფეხურზე დგა-
ნან და ამ მხრივ თავიანთ ძლიერ მეზობლებს სავსებით ეტოლებიან. მაგრამ ამდენადვე
დიდნიშნულად ისინი არაა ის გარემოება, რომ ისინი დემოკრატიის სამეფოში მდებარეო-
ბენ, რომ არა მარტო თვით ისინი არიან მოწყობილი თითქმის უმაღლეს დემოკრატი-
ულ საფეხველზე, არამედ აგრეთვე ის დიდი სახელმწიფოებიც, რომლებიც შეიძლება
მათ დემოქრატონ, უკვე ძლიერ დაწინაურებული არიან დემოკრატიის განვითარების
მხრით. მშრომელ მასის სურვილის წინააღმდეგ არც ერთ ამ სახელმწიფოთაგანს არ
ძალუძს ომის წარმოება.

მუშები და გლეხები კი ყველგან წინააღმდეგი არიან თავდასხმითი ან დაპყრო-
ბითი ომის. ხოლო დიდი სახელმწიფოს მხრით პატარას წინააღმდეგ მხოლოდ ასეთი
და არა თავდაცვითი ომია ანგარიში მისაღები.

ამასთან ერთად დემოკრატია მოითხოვს, რომ სახელმწიფოში ყველა მოქალაქეს
თანაბარი უფლებები ჰქონდეს. ეს ნიშნავს იმას, რომ დემოკრატიულმა სახელმწიფომ,
რომელიც თანაბარ კულტურაზეა მხარეს იპყრობს, უკანასკნელის მცხოვრებთ უნდა
მიანიჭოს იგივე უფლებები, რომლითაც უკვე აღჭურვილი იყვნენ დაპყრობილ სა-
ხელმწიფოს მოქალაქეები.

მაგრამ ეს გარემოება დაპყრობილ მხარის მცხოვრებთ კი არ აქნებებს შეურიგ-
დენ თავის ბედს, არამედ აღჭურავს მათ პოლიტიკური ბრძოლის საშუალებებით, უაღ-
ვილებს მათ დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლას. ამიტომ დემოკრატიულ სახელმწი-
ფოსათვის ყოველი მისი პროვინცია, შემოერთებული არა მცხოვრებთა ნება-სურვი-
ლით, არამედ დაპყრობის უფლებით, შეადგენს მისი სისუსტის და არა ძლიერების
ელემენტს.

1869

ეს იგემა გერმანიამ, რომლის დემოკრატია ამ ნახევარი საუკუნის წინ ჯერ კიდევ
უსუსტი იყო, ასე რომ მისი წინააღმდეგობის მიუხედავათ სახელმწიფომ შეიერიანა პო-
ნანი და ჩრდილო შლეზვიგი, აგრეთვე მიიიუსა ელზას-ლორენი ადგილობრივ მცხო-
ვრებთა სურვილის წინააღმდეგ. ავსტრიის იმპერია დალუპა მისი შემადგენელი ერების
უფლებათა ფეხქვეშ გათოვლამ.

რამდენადაც უფრო რეალურ ძალად ხდება დემოკრატია, მით ნაკლებ ელტვიან
დემოკრატიული დიდი სახელმწიფოები კულტურულად თანასწორ პატარა სახელმწი-
ფოების შემოერთებას მათი სურვილის წინააღმდეგ, მით უფრო უზრუნველყოფილია
ამ უკანასკნელთა დამოუკიდებლობა.

სულ სხვაა ზევით მეთრ რიგში მოხსენებულ სახელმწიფოთა მდგომარეობა. თა-
ნამედროვე დიდ სახელმწიფოებთან შედარებით ესენი ყველა ძლიერ ჩამორჩენილი
არიან ეკონომიურათ და კულტურულათ. მათ არ განუვითარებიათ ჯერ ის ელემენტე-
ბი, რომლებიც თანამედროვე დემოკრატიის აღორძინების წინასწარ პირობებს შეად-
გენენ. ისინი იმყოფებიან სახელმწიფო დესპოტიზმის საფეხურზე, რაიცა არ უარყოფს
პირველყოფილ დემოკრატის, გვარეულობის ან თემის საზღვრებით შემოფარგლულს.
ესენი ფეხზე დგანან მხოლოდ სამხედრო ძალის წყალობით და მათი დამოუკიდებლო-
ბის უზრუნველყოფა მხოლოდ და მხოლოდ მათ განკარგულებაში მყოფ სამხედრო ძა-
ლების რაოდენობაზეა დამოკიდებული.

და თუ ძლიერმა სამხედრო ქვეყანამ ანექსია უყო ამგვარ სახელმწიფოს, რომე-
ლიც ეკონომიურათ იმდენათ ჩამორჩენილი და ბარბაროსულია, რომ არ გააჩნია თანა-
მედროვე დემოკრატიის ელემენტები, დამარცხებულ სახელმწიფოს ის დემოკრატიულ
უფლებებს არ ანიჭებს და არ ანიჭებს იმ შემთხვევაშიაც კი, როცა თვით დამპყრობი
დემოკრატიულათ არის მოწყობილი. დაპყრობილი ქვეყანა იქცევა მხოლოდ უუფლე-
ბო კოლონიათ.

ერები, რომელნიც ჯერ არ იმყოფებიან იმ საფეხურზე და არც იმ საგარეშეგო

მეზობლურ ურთიერთობაში, რომელიც მათ კოლონიისათვის გამოსაყენებლად ხდის, დიდხანს, უეჭველია, თავის დამოუკიდებლობას ვერ შეინარჩუნებენ, თუ ისინი სუსტნი და პატარანი არიან. მაგრამ ეს არას შემთხვევაში არ შეადგენს საერთო აუცილებელ კანონს, რომელსაც ექვემდებარება ყველა პატარა სახელმწიფო და ნაციები.

და ესლა, როგორაა საქართველოს საქმე? იმყოფება თუ არა ის ისეთ საფეხურზე, რომ კოლონიათა განდენისთვის იყოს განწირული?

არას შემთხვევაში. კულტურულად და ეკონომიურად საქართველო სრულიად თანასწორია იმ მისი დიდი მეზობლის, რომელიც დღეს ერთად ერთი წარმოდგენს საშიშროებას მისთვის. თანამედროვე სახელმწიფოებრივ დემოკრატიის ელემენტები მას იმ დონემდე აქვს განვითარებული, როგორც რუსეთს. შეიძლება ითქვას კიდევ, რომ რუსეთზე უფრო მეტადაც, ვინაიდან თანამედროვე სახელმწიფოებრივი დემოკრატიის განხორციელება მით უფრო ადრეა შესაძლებელი, რაც უფრო მცირეა სახელმწიფო. რაც უფრო დიდია მისი სივრცე, მით უფრო მაღალ განვითარებას უნდა მიადგინოს ინდუსტრიამ და მიმოსვლის საშუალებებმა, რომ დემოკრატიამ საკმაო ძალა დააგროვოს სახელმწიფოს ცენტრალურ ხელისუფლების დასამორჩილებლად. უბრალო შემთხვევა კი არაა, რომ პირველი დემოკრატიული რესპუბლიკა ევროპაში პატარა შვეიცარია იყო. ისა და მასავით პატარა ნიდერლანდი შეადგენდნ თავისუფლების თავშესაფარს იმ დროში, როცა ევროპის კონტინენტზე ყველა დიდ ქვეყნებში ჯერ კიდევ დესპოტიზმი მეფობდა.

და რუსეთის უკანასკნელმა რევოლუციამ დემოკრატიული წყობილება მოუპოვა ყოფილი იმპერიის განაპირა პატარა ერებს ბალტიის ზღვაზე და კავკასიონის ქედის სამხრეთით, მაშინ როდესაც საკუთრივ რუსეთში დარჩა ცენტრალური დესპოტიური ხელისუფლება,—მხოლოდ სახელწოდება გამოიცვალა. დემოკრატია აქ იყო მოკლე ვადით.

აქედან წარმოიშვა მწვავე წინააღმდეგობა რუსეთსა და მის განაპირა სახელმწიფოებს შორის. ეს წინააღმდეგობა ბოლოს იქამდე მივიდა, რომ საქართველომ კვლავ დაჰკარგა ახლად მოპოვებული დამოუკიდებლობა, ხოლო ბალტიის განაპირა მცირე სახელმწიფოების დამოუკიდებლობა მუდამ განსაცდელშია.

ეს სულ სხვა მდგომარეობაა, ვინემ კოლონიალურ ქვეყნების. კოლონიალური ქვეყანა ეკონომიურად ყოველთვის ჩამორჩენილია და თანამედროვე დემოკრატიის ელემენტები არასოდეს გააჩნია. კოლონიის დამპყრობი ქვეყანა ეკონომიურად ყოველთვის უფრო განვითარებულია და შეიძლება ფრიად დემოკრატიულ ნიადაგზე იყოს მოწყობილი, როგორც ინგლისი, საფრანგეთი, ბელგია და ჰოლანდია.

საქართველოში, პირიქით, ჩვენ ვხედავთ, რომ დაპყრობილი ქვეყანა დაახლოვებით ეკონომიურ განვითარების იმავე საფეხურზე იმყოფება, რომელზედაც დამპყრობი. ხოლო ამავე დროს ის უფრო ახლოა დემოკრატიასთან, ვინემ დამპყრობი ქვეყანა, რომელსაც ერთგვარი აღმოსავლეთური დესპოტიზმი მეფობს. და სწორედ ამიტომაც დაჰკარგა პატარა ქვეყანამ თავისუფლება.

რუსეთის მუშებსა და გლეხებს რომ ისეთივე თავისუფლება ჰქონოდათ მოპოვებული, როგორიც საქართველოში იყო მის დამოუკიდებლობის დროს, ისინი თავის დღეში არ დაუშვებდნ, რომ წითელი არმია ბანდიტურად დასხმოდა თავს პატარა საქართველოს რესპუბლიკას მის გასაძარცვავათ და დასამონებლათ. და ან საქართველო რომ დემოკრატიულ რუსეთთან ყოფილიყო დაკავშირებული, ქართველი ერი ისე განვითარებოდა და გაცხოველდებოდა, რომ მის სრულ დამოუკიდებლობას წინ ვერავინ დაუდგებოდა, ისე როგორც ძლიერმა დიდმა ბრიტანეთმა ვერ შეინარჩუნა პატარა ირლანდი მის მცხოვრებთა სურვილის წინააღმდეგ.

მეორე მხრით, ეკონომიურად დაქვეითებულ დესპოტიურ რუსეთის გვერდით აყვავებულ დემოკრატიულ საქართველოს არსებობა—ეს იქნებოდა რუსის მუშებისა და გლეხების გამუდმებული წაქეზება დემოკრატიისათვის საბრძოლველად.

აი ამიტომ ჩაჰკლეს რუსის ჯალათებმა საქართველოს დემოკრატია და არა ვითმდა ინგლისელების შიშით, რომლებიც თურმე ბაქოზე გალაშქრებას აპირებდნ, რაც სრულიად არ იყო მოსატიანი.

ამავე მიზეზით განსაცდელში იქნება რუსეთის ყველა განაპირა დემოკრატიული ქვეყნების თავისუფლება, სანამ ბოლო არ მოელება ბოლშევიკურ კლკის დესპოტიზმს.

აი ასეთია ამ პატარა სახელმწიფოთა მდგომარეობა, რაც სრულიად განსხვავებულია როგორც დასავლეთ ევროპის პატარა კულტურულ სახელმწიფოების, ისე კოლონიებთან ქვეულ, აღმოსავლეთურ დესპოტიზმის საფეხურზე მყოფ სახელმწიფოთა მდგომარეობისაგან.

მაგრამ დღეს ამ სახელმწიფოებშიაც სწრაფად ვითარდება თანამედროვე დემოკრატიის ელემენტები. ევროპიელ სახელმწიფოების კოლონიალურ ბატონობის დღეები დათვლილია.

თვით ბოლშევიკები ძლიერ ენერგიულ ფაქტორს წარმოადგენენ აზიის და აფრიკის ამბოხებისას. ისინი ვერ ამჩნევენ მხოლოდ, რომ ამით დემოკრატიის და არა სხვა ვისმეს საქმეს აკეთებენ.

რასაკვირველია, ეს ძველი, მეფური ტრადიციაა. მეფის სახელმწიფო მოღვაწეები და აგენტები დაუღალავათ მუშაობდნენ რევოლუციისა და თავისუფლებისათვის, რა თქმა უნდა, არა რუსეთში, არამედ ოსმალეთში, სპარსეთში და ინდოეთში.

რუსეთის განაპირა პატარა სახელმწიფოები უკვე იმდენათ დაწინაურებული არიან დემოკრატიის განვითარების გზაზე, რომ მათ დამოუკიდებლობას დემოკრატიულ დიდ სახელმწიფოთა კოლონიალურ პოლიტიკის მხრივ საფრთხე არ მოელის.

მიუხედავად ამისა მათი დამოუკიდებლობა არაა ისე უზრუნველყოფილი, როგორც დასავლეთ ევროპის პატარა სახელმწიფოების, და ეს იმიტომ, რომ მათ მეზობლათ ჰყავთ უაღრესათ არა დემოკრატიული დიდი სახელმწიფო.

პატარა სახელმწიფოს დამოუკიდებლობა გაცილებით უფრო მეტათაა დამოკიდებული მის ირგვლივ გამეფებულ საერთო ატმოსფერისაგან, ვინემ დიდის. რუსეთის მონაპირე პატარა სახელმწიფოთათვის ეს ატმოსფერა განისაზღვრება ამ ვებებურთელა სახელმწიფოს შინაგან ატმოსფერით.

აი, ყოველ შემთხვევაში ამდენათ საქართველოს, ისე როგორც დანარჩენ განაპირა სახელმწიფოების არსებობა, ძლიერ დამოკიდებულია რუსეთის სახელმწიფოზე. ბატონობს რუსეთში დესპოტიზმი, საქართველოს დამოუკიდებლობა საფრთხეშია. თუ რუსეთში დემოკრატია ბატონობს, ის საქართველოშიც უზრუნველყოფილია. რომ საქართველოს მუშებმა და გლეხებმა თავისი თავისუფლება მოიპოვეს და შეინარჩუნონ, საჭიროა თვით რუსეთის მუშებმა და გლეხებმა შესძლონ განთავისუფლება.

ეს ყოველთვის კარგათ ესმოდა საქართველოს სოციალდემოკრატიას და მიუდაძმქიდროა ურთიერთობა ჰქონდა რუსეთის სოციალდემოკრატიასთან.

მაგრამ რუსეთის დემოკრატიის ბედს უდიდესი მნიშვნელობა და წონა აქვს არა მარტო ამ განაპირა სახელმწიფოთათვის.

რუსეთის დესპოტიზმსა და დასავლეთ ევროპის შუა ჩამწკრივებულია მთელი ზოლი სახელმწიფოების, რომელთაც დასავლეთ ევროპისაგან შეუთვისებიათ დემოკრატიული ფორმები, ხოლო რუსული დესპოტიზმისაგან—სისტემა იქ გაბატონებულ მთავრობის მხეცური ძალმომრეობისა ოპოზიციის წინააღმდეგ. ამ ზოლს შეადგენენ: პოლონეთი, რუმინეთი, უნგრეთი, ბალკანეთის სახელმწიფოები და იტალია. მათი მთავრობების ძალმომრეობა მიმართულია უმეტეს ნაწილათ ბოლშევიკების წინააღმდეგ და მიუხედავათ ამისა ეს ძალადობის რეჟიმი თავის მაცოცხლებელ ძალას ჰკრებს ბოლშევიზმისაგან.

იმ დღეს, როცა რუსეთში ბოლშევიზმს დემოკრატია განდევნის, ის უძლველი შეიქნება არა მარტო პატარა სახელმწიფოებში, არამედ უფრო მოზრდილ ქვეყნებშიც, რომლებიც რუსეთსა და დემოკრატიულ დასავლეთს შორის მდებარეობენ. მხოლოდ მაშინ შეიქმნება პატარა სახელმწიფოთა დამოუკიდებლობა, ხოლო ევროპაში დემოკრატია და მშვიდობიანობა განმტკიცდება.

ამგვართ, დემოკრატიის საქმე რუსეთში არას შემთხვევაში არ წარმოადგენს ისეთ საკითხს, რომელიც მხოლოდ რუსის ხალხს ეხება და სხვისი არავისი სადარდელი არის. ის უნდა გახდეს ინტერნაციონალის ცენტრალურ პრობლემათ. ქვეყნის წარმატებისთვის ის უმნიშვნელოვანესი საკითხია.

ერის თვითგამორკვევა.

სოციალიზმის ერთი ძირითადი პრინციპთაგანია ერის უფლება თვითგამორკვევისა.

რას ნიშნავს ეს დებულება, რა საფუძველზეა ის აგებული და რა ფორმას იღებს პოლიტიკაში?

ერი, ეროვნული იდეა სრულიად ახალი მოვლენაა, ის გასული საუკუნის ღვიძლი შვილია. წინეთ პოლიტიკური მოძრაობის კალაპოტი იყო არა ეროვნება, არამედ საზოგადოება, რომელიც ღებობდა და იშლებოდა გარეშე ერის დამახასიათებელ ნიშნებისა. საშუალო საუკუნეთა ბატონები—თავად-აზნაურობა და სამღვდლოება—საეგებით კონსოლიდირებული სოციალური ერთეულია და მოკლებული ყოველგვარ ნაციონალურ სულისკვეთებას. მრეწველობის განვითარება და ბურჟუაზიული ურთიერთობის აღორძინება პირველათ იწყებს საზოგადოების დანაწილებას ეროვნული ნიშნებით. ეს მიმდინარეობა იურიდიულ სფეროში იხატება რევოლუციებით, გამოდევნებით ხალხის, როგორც დემოკრატიის და ერის, როგორც ნაციონალური ერთობის. ეს დიადი მოძრაობა ევროპას მოსდვა ნაპოლეონის ომებმა და ძირბუღენათ აფეთქებისა ძველი რეაქციონური წესწყობილება.

წინანდელი კონსოლიდირებული საზოგადოება ახლა იღვიძებს დემოკრატიულ და ეროვნულ საზოგადოებათ. ეს პირველი ნაბიჯი პოლიტიკაში მარცხდება, ძველი ქვეყანა მასზე შურს იძიებს ვენის კონგრესით (1815 წ.) და «წმიდა კავშირის» დაარსებით. ეს დიპლომატიური ხუხულა ერთი დაკვრით ინგრევა ორმოცდარვაში და რევოლუციუცია ევროპის საერთაშორისო მოვლენათ ხდება. დამარცხებულ მიმდინარეობამ კვლავ იფეთქა და თან ჩაითრია თითქმის ყველა ხალხი და ერი. ის აღმოჩნდა საკმაო ძლიერი დროგადასული წყობილების დასანგრევეთ; მარა ნაკლებათ ძლიერი თავის ბატონობის დასამყარებლათ. «წმიდა კავშირი» ვეღარ შედგა, ახალი იდეა ცნობილ იქნა, მარა მას დაეპატრონა ძველი ბატონები. იწყება ლიბერალიზმის ვატარება კონსერვატორების მიერ. ბრძოლა ეროვნების და დემოკრატიის წინააღმდეგ ლებულობს ახალ სახეს. დამორჩილება ხალხის და ნაციის ცენზიანი კონსტიტუციის საშუალებით გამოცხადდა მთავარ ფარხმალათ ინტერნაციონალური რეაქციისა. ამ მდგომარეობას არ ურიგდებიან პროლეტარიატი და დამორჩილებული ერები. ბრძოლა გრძელდება.

როგორც ხედავთ, ერის თვითგამორკვევა ისტორიულათ გაზინჯული, არის ერთი შტო ხალხთა პოლიტიკური თვითგამორკვევისა, ნაწილია დაჩაგრულთა საერთო განმათავისუფლებელი მოძრაობისა. ისინი ერთათ მიდიან, ერთ სათავეში თავს იყრიან. მათი ერთათ აცმა, ერთ პრინციპიალურ მთელათ და პროლეტარიატისათვის სავალდებულოთ გამოცხადება პირველათ მოახდინა კარლ მარქსმა პირველი ინტერნაციონალის პირველსავე სხდომაზე თავის «დამაარსებელ მიმართვაში», 1864 წ. აქ ჩვენ ვკითხულობთ:

«უსირცხვილო დადასტურება, სასაცილო თანაგრძნობა თუ იდიოტური გულგრილობა, რომლითაც ევროპის მაღალი კლასები შეხედენ რუსეთის მიერ დაპყრობას კავკასიის სიმაგრე—მთის და გმირული პოლონეთის დაკვლას; დაპყრობა უდიდესი და დაუბრკოლებელი ამ ბარბაროსული სახელმწიფოს მიერ, რომლის თავი ძვეს პეტერბურგში, ხოლო ხელეობს კი ვხედავთ ევროპის ყველა კაბინეტებში—ყველა ამან ასწავლა მუშებს აუცილებლათ თვალყურს ადევნოს ინტერნაციონალური პოლიტიკის საიდუმლოებას, მათ საკუთარ მთავრობათა დიპლომატიურ მოქმედებას და მას ებრძოლოს ყოველნაირი საშუალებით. ხოლო როცა მუშები დანახავენ, რომ არიან უძლურნი მათ ხელი შეუშალონ თავის მოქმედებაში, საჭიროა მათ საერთო შეთანხმებული პროტესტი განაცხადონ და მოითხოვონ კანონები მორალის და სამართლიანობის, რომელიც უნდა მართავდეს დამოკიდებულებას ადამიანთა შორის, იქნას შემოდებული უზენაეს წესათ ერთა შორის დამოკიდებულებისა. ბრძოლა აი ამნაირი საგარეო პოლიტიკისათვის ნიშნავს მონაწილეობის მიღებას მუშათა განთავისუფლების საერთო ბრძოლაში.

ცხადია, მარქსის აზრით—ბრძოლა ერის თავისუფლებისათვის დამპყრობელთა წინააღმდეგ ნიშნავს ბრძოლას მუშათა განთავისუფლებისათვისაც. ეს საერთო პრო-

ლეტარული ბრძოლაა. ამ პრინციპის გატარება მოითხოვს კავკასიის და პოლონეთის განთავისუფლებას უცხო უღლისაგან. მარქსი იძლევა არა მარტო თეორიულ დებულებას, არამედ ბრძოლის კონკრეტულ საგანსაც. დაპყრობა ერთი ერის მეორისაგან, ისე როგორც ერთი პირიდან მეორისაგან, დაგმობილია, თავისუფალი შეთანხმებული ურთიერთობა ერთა შორის, ისე როგორც ადამიანთა შორის, უმალეს წესათ წამოყვებულა. აი ამას ნიშნავს ერის თვითგამორკვევა, ეს არის უფლება ერის თავისუფლათ, სხვა ერის ძალდაუტანებლათ გააწესრიგოს თავისი ცხოვრება და სხვა ერებთან დამოკიდებულება. ეს აზრი რევოლუციებში იქნა შემდეგ ჩამოყალიბებული ინტერნაციონალურ კონგრესებზე.

ამაირათ, სოციალისტური შეხედულობა ნაციათა ურთიერთობაზე გამომდინარეობს მისი შეხედულებისაგან ადამიანთა ურთიერთობაზე. ორივე აგებულია ერთ მთავარ დებულებაზე—თანასწორობაზე. ყველა ერთი მიუხედავათ მისი რიცხვისა და მდგომარეობისა, თანასწორია, ერთნაირი უფლების მატარებელია. თავისუფალი შეთანხმება საერთაშორისო უფლების ერთათ ერთი გზა და ხილია.

აი ეს შეხედულობა შეითვისა შემდეგ ბურჟუაზიიდან გამოსულმა რევოლუციურ დემოკრატებმა, რომელმაც 1873 წ. თავის ინტერნაციონალურ კონგრესზე იტალიის პატრიოტების (გარიბალდი, მაძინი და სხ.) და საფრანგეთის რადიკალების (ვიქტორ ჰუგო, მიშლე, კინე და სხ.) მეთაურობით გამოიტანეს «ხალხთა უფლების დეკლარაცია». აი ამ «დეკლარაციის» ზოგი მუხლი:

«ყველა ხალხი ურთიერთშორის თანასწორია, მიუხედავათ მათი ტერიტორიის რაოდენობისა და მოსახლეობის სისქისა».

«არავითარ პირიდან, არავითარ მთავრობას, არავითარ ხალხს არ შეუძლია კანონიერათ, რაიმე მომიხეზებით დაეპატრონოს მეორე ხალხს ანექსიით, დაპყრობით თუ სხვა რაიმე საშუალებით».

«ყველა ხალხს აქვს უფლება შემოსევის უკუქცევისათვის მოიხმაროს თავისი ტერიტორიის ყველა რესურსები, მცხოვრებთა ყველა პირადი თუ კოლექტიური ძალა» 1).

პრინციპი ხალხთა თანასწორობისა არის პრინციპი სოციალისტური და რევოლუციური დემოკრატების. დაჩაგრულ ერთა ყველა ჭეშმარიტი პატრიოტები ამ ორ მიმდინარეობას ეკუთვნოდნენ.

სულ სხვაა პრინციპი ნაციონალისტებისა. ისინი ერის სრულუფლებიანობას აღიარებენ მხოლოდ თავის ერისათვის, ხოლო სხვა ერს, სადაც კი მიახელებენ, იმორჩილებენ. ნაციონალიზმი მთავარი პოლიტიკური შინაარსია იმპერიალიზმის.

სოციალისტური და ნაციონალისტური შემეცნება ნაციისა წარმოადგენს ორ მოპირდაპირე მიმდინარეობას, რომელთა შორის მუდმივი ბრძოლაა. მათ შორის მომწვედელი რევოლუციური დემოკრატია თითქმის სავსებით გაილესა, გაითქვიფა და ბოლოს დაიშალა. ამ ეპოქით «ადამიანის უფლების» სახელით ის ცდილობს აღდგეს და ინტერნაციონალურ ორგანიზაციათ ვახდეს.

ერის თვითგამორკვევის პრინციპიალურ დებულებისაგან პრაქტიკულ პოლიტიკათ გადასაქცევათ საჭიროა ერთი პირობა—დაჩაგრული ერის გაცნობიერება და დამჩაგრულის წინააღმდეგ დარაზმვა. ის უნდა გრძობდეს თავის თავს თანასწორათ გაბატონებულ ერთან, საკუთარი განვითარების და გზის აუცილებლობას, თავის თავის პატრონობის შესაძლებლობას. ასეთი ცვლილება ხდება არა ავტომატის და პარაპავანდის საშუალებით, არამედ ობიექტიურ, ისტორიულ გარემოებათა ძალდატანებით. 1848 წელს ჩეხო-სლოვაკები არა თუ არ ითხოვდნენ თავისთვის რაიმე უფლებებს, არამედ ეხმარებოდნენ მეფის მთავრობას ვენგრელთა მოძრაობის ჩასაქრობათ. საქართველო მესამოცე წლებში არა თუ არ ეხმარებოდა მთას რუსეთის წინააღმდეგ, არამედ პირიქით ეხმარებოდა რუსეთს მთის წინააღმდეგ. ჩეხელები და ქართველები თავის ინტერესებს არ ყოფენ ამ ხანაში გაბატონებული ერის ინტერესებისაგან. საქართველოს სოციალდემოკრატებმა ეს ისტორიულათ ბოძებული ნიადაგი თავიდანვე იცნო და მასზე ააგო თავისი ცხოველმყოფელი მოღვაწეობა. მარა როგორც კი გა-

1) დეკლარაცია «მშვიდობიანობის და თავისუფლების ინტერნაციონალური ლიგისა».

რემოცხად შეიცვალა და ისტორიამ ვერ შემოაბრუნა ნაციონალური პოლიტიკის წარგზავნა, პარტიაც შემობრუნდა მასთან ერთად და ერის თვითგამორკვევა პრაქტიკული პოლიტიკის საგნად აქცია.

ანაირად, ერის თვითგამორკვევის პოლიტიკური მატარებელია თვით ვერ. ეს უპირველესი და მთავარი პირობაა მისი გატარებისა. აქ, ამ გზაზე, მას ხვდება მოწინააღმდეგე პოლიტიკური მიმდინარეობანი, გაბატონებული ერის მეთაურ კლასების ნაციონალური პოლიტიკა, მათი ნაციონალიზმი და იმპერიალიზმი.

იმპერიალიზმი გამოიხატა ომებში, მძლავრის მიერ სუსტის დარბევაში და დამარცხებაში, ხოლო რევოლუციური დემოკრატიზმი და ერის თვითგამორკვევა იტალიის აღდგენაში და წვირულ ერთა განმათავისუფლებელ მოძრაობაში. ერთა და მუშათა მოძრაობამ აიძულა იმპერიალიზტი ვეღა ქვეყნისა შეთანხმებულიყვენ და ამ საერთო მტრის წინააღმდეგ ერთად დამდგარიყვენ. წმლი ქარქაში ჩააგეს და საერთაშორისო კონფერენციები დაიწყეს. დიდი სახელმწიფოები შეთანხმდენ და ქვეყანა გაინაწილეს. და რომ ეს განაწილება მისაღებათ გამოეტანათ, მას სახელი გამოუცვალეს, დაპყრობის და ანექსიის მაგიერ დაარქვეს «გავლენის სფერო». ამით ვითომ მშვიდობიანობა დამყარდა.

ნათქვამია: კაცი ბუობდა, ეშმაკი იცინოდა. ამ ეშმაკის როლს ასრულებს იგივე იმპერიალიზმი, იგივე ნაციონალიზმი, რომელიც თავის სახლვრებში ვერ ისვენებს, არ ისვენებს და მუდამ «ხელის მოსათობს» ეძებს. მსოფლიო ომმა იფეთქა, მთავარი იმპერიალიზტი-პოლიტიკური სახელმწიფოები დანიგრენ და ამით გზა გაეხსნა სოციალისტიური ნაციონალური პოლიტიკას. ვილსონმა მთელი თავისი სახელგანი დეკლარაცია ამ პოლიტიკაზე ააგა. ერთა თვითგამორკვევის უფლება სახელმწიფო უფლებათ გამოაცხადა. დაარსდა მთელი რიგი ნაციონალური სახელმწიფოებისა. მარა ვინაიდა ბურჟუაზიული იმპერიალიზმი არ მომკვდარა, ის დაბნეულობისაგან ჩქარა გამოვიდა და ძალა მოიკრიბა, ხოლო მეორე მხრით აღორძინდა მეფური იმპერიალიზმის ალაგას ბოლშევიკური იმპერიალიზმი, ამიტომ ერთა თანასწორობის პრინციპი საესებით ვერ გატარდა ვერც ვეროპაში, ვერც აზიაში და აფრიკაში. მოსკოვმა დაიწყო ძველი იმპერიის აღდგენა, ვეროპამ გამოსურა ნაციონალური ერთეულები არა ნაციონალური მოსახლეობის, არამედ «პოლიტიკური წინასწორობის» მიხედვით და მით შექმნა მრავალი ახალი კერა ნაციონალური «შულისა»). ერთი კი აშკარაა—«სფეროების» პოლიტიკა გაკოტრდა, დასავლეთში ის დასამარდა. იმპერიალიზმი უფრო მორცხვ სახეს ღებულობს. სამაგიეროთ ამ გაკოტრებულ პრინციპს მოსკოვი ჩაებლუქა და ის თავისათ გამოიტანა. ჩიჩერიწმა ეს აშკარათ აღიარა და მით საქართველოს დაპყრობას ფარდა ახადა. მან ცაკის უკანასკნელ სესიაზე თფილისში წარმოსთქვა შემდეგი:

«ბათომიდან ინგლისელების წასვლის შემდეგ ლოიდ ჯორჯმა განუცხადა ამხ. კრასინს, რომ ინგლისი არ ჩაერევა საბუთოთა რესპუბლიკისა და კავკასიის ურთიერთ დამოკიდებულებაში და რომ იგი კავკასიის უცქერის როგორც საბუთოთა რესპუბლიკის გავლენის სფეროს» (კომმ., 5 მარტი 1925 წ.).

ე. ი. ლოიდ ჯორჯმა ნება დართო ჩიჩერინს საქართველო თავის «გავლენის სფეროში» მოექცია, რაიცა გამოიხატა მის ანექსიაში. აქ მოხდა ბოლშევიკური და ბურჟუაზიული იმპერიალიზმის შეთქმულობა თავისუფალი ერის წინააღმდეგ. მარქსი ითხოვდა კავკასიის განთავისუფლებას რუსეთისაგან, ლოიდ ჯორჯი კი, პირიქით, მას უტოვებს რუსეთს, ხოლო ჩიჩერინი ემყარება არა მარქსს, არამედ ლოიდ ჯორჯს, ის სცნობს არა ნაციონალურ თანასწორობას, არამედ მათ ანექსიას!

ბოლშევიზმი ნაციონალურ საკითხშიაც, ისე როგორც პოლიტიკურში და ეკონომიურში, საესებით გამოყვო სოციალიზმს და აშკარათ აფერილა იმპერიალისტიური დროსა. ის მართალია ვიყრის ერის თავისუფლებას, მარა იმ ერის, რომელიც მის ხელში არ არის და მას ვერსაიდან ვერ უდგება. აქაც მას აინტერესებს არა ერის სეებედი, არამედ წაქცევა მისი კონკურენტის, მისი მოწინააღმდეგე იმპერიალისტიური სახელმწიფოსი. ეს არის აღდგენა პრიმიტიული იმპერიალიზმის. მოსკოვი ექანება სულ უკან-

*) ვერსალის ზავით ნაციონალური უმცირესობათ უნდა მიეცეს გარანტია თავისი კულტურის განვითარებისა.

ფიგურა—სწერს ის თავის შესანიშნავ შრომაში «ავსტრიის რევოლუცია»—იყო მხოლოდ იმის მხარდობა ბურჟუაზიულ დემოკრატიისა ოლიგარქიულ მილიტარისტულ მონარქიებზე. ეს იყო მხოლოდ ისტორიის ყველაზე დიდი და ყველაზე სისხლიანი ბურჟუაზიული რევოლუცია».

ასე, ყოველგან და ყოველთვის, ერის ბრძოლა გამოხატავს მისგან დასახულ ან მასში განსხორციელებულ სოციალურ იდეალისთვის ბრძოლას.

ვინც ქართველ ხალხს ურჩევს—შენ უნდა აწარმოო ეროვნული ბრძოლა, გან- შორებულ ყოველ სოციალურ შინაარსს,—ის ან არ იცნობს თანამედროვე ეროვნულ ვითარების კანონებს, ან მისი სურვილია მის აზრს ნათლად არ ხატავს. და მართლაც, «წმინდა» ეროვნულ მოძრაობის მქადაგებელთა აზრს კარგათ რომ ჩაუყვირდეთ, და- ინახავთ, რომ ისინი ებრძვიან მოძრაობის არა ყოველ სოციალურ შინაარსს, არამედ იმ ერთ განსაკუთრებულს, რომლის დროშის ქვეშ დღემდის დგას ქართველი ხალხი, ე. ი. სოციალისტურს. მათგან წამოყენებული მოთხოვნა ნიშნავს ქართულ ეროვნულ მოძრაობიდან სოციალიზმის განდევნას—სხვა, არა სოციალისტურ იდეალების შესა- თვისებელთა. და კითხვა სწორეთ იმაშია, რამდენაა რამდენაა შესაძლებელია და რამდენაა შე- ვფერება საქართველოს ინტერესებს ასეთი ცვლილება.

შემთხვევა არ იყო, რომ ქართველი ხალხი, მის პოლიტიკურ გამოვლიძების დღე- დანვე სოციალიზმს მიემხრო. ჩვენი ერის ცხრა მეთედი მშრომელია. ბურჟუაზია ჩვენში იმ თავითვე სუსტი იყო, ხოლო ქალაქის პროლეტარიატი, უცხო კაპიტალით შექმნილი, ადრე მომაგრდა და პოლიტიკურათ შეკავშირდა. ამ კლასის კავლება გადა- ვიდა ჩვენს ნახევრათ გაპროლეტარებულ გლეხობაზე. დემოკრატიულ სოციალიზმის იდეალი და პოლიტიკა, ევროპის მუშათა კლასის მოძრაობით შექმნილი, ჩვენშიდაც მშრომელთა კლასის ბუნებასთან შეფერებული გამოდგა და ოცდაათი წლის გამოც- დილებით გამართლდა, ეს მიმართულება, ეს პროცესი ბუნებრივი იყო. არაჩვეულებ- რივი იყო მხოლოდ ის სისწრაფე, რომლითაც ჩვენს ქვეყანაში, მიუხედავთ მის შედა- რებით ჩამორჩენილ ეკონომიურ პირობებისა, სოციალისტური მოძრაობა მთელ მშრო- მელ ხალხს მოედო. აქ, ექვს გარეშე, გადამჭრელი როლი ითამაშა იმ გარემოებამ, რომ მშრომელთა სოციალურ ინსტინქტს ზედ დაერთო ჩაგრულ პატარა ერის ინს- ტინქტი—და ორივე ერთი მიმართულებით მოქმედებდა. სოციალიზმში ჩვენი ხალხი გრძნობდა იმ ძალას, რომელიც მას ყოველგვარ ჩაგვრისაგან განთავისუფლების გზას უკადავდა. მართალია, ჩვენი ხალხი ეროვნულ მოთხოვნილებებს არ ჰყოფდა სხვა თავის საერთო დემოკრატიულ მოთხოვნილებებიდან, ის ასეთ გამოყოფას მავნებლათაც სთვლიდა, სანამ რუსეთის ხალხთა საერთო წრეში უხდებოდა ბრძოლა. მაგრამ—დღეს ეს ბრძისთვისაც უსადია,—ეს იყო შედეგი არა ეროვნულ გრძნობის უქონლობის ან უკუგდების. ჩვენი ხალხი გრძნობდა, რომ დემოკრატიულ სოციალიზმის დროშის ქვეშ ბრძოლით, ამ ბრძოლაში რუსეთის და მსოფლიო დემოკრატიასთან გაერთიანებით— ის მკვიდრ საფუძველს უდებდა არა მარტო თავის სოციალურ, არამედ ეროვნულ აღორძინებასაც. კონკრეტულათ ბევრი მისი მოლოდინი არ გამართლდა, ისტორიულ- მა ქარიშხალმა ის სრულებით ახალ პირობებში ჩააყენა. მაგრამ რამდენათ მართალი გამოდგა მისი ძირითადი რწმენა, რომ სოციალურ განთავისუფლებისთვის ბრძოლა არის იმავე დროს ეროვნულ აღორძინების მზალება—ეს დაამტკიცა ჩვენი ხალხის ცხო- ვრების გადაწყვეტმა წამებმა.

მე არ ვეხები ქართველ ხალხის ხელმძღვანელთა და მმართველთა მოქმედებას— სახეში მყავს თვით ხალხი, მისი სულიერი სიმაგრე და მომზადება იმ წაბს, როდესაც მისი აღმოუკიდებელი ეროვნული არსებობის შექმნა გახდა საჭირო. სოციალურ გან- თავისუფლებისთვის ბრძოლაში გაწვრთნილმა ხალხმა განა საკუთარ სახელმწიფოს შე- საქმნელათ იმ ხარისხის აღფრთოვანება, მომზადება და ორგანიზაციის უნარი არ გა- მოიჩინა, რომელიც ერთა ცხოვრებაში სასწაულს ჰქმნის? და უკანასკნელ ოთხი წლის განმავლობაშიაც განა ჩვენმა ერმა არ მოიშკო ნაყოფი მის მშრომელ ხალხის სოცია- ლურ გაწვრთნის და გამოცდილების? ვინც ამბობს, სოციალისტურ იდეალის ეროვნ- ულ მოძრაობაში შეტანა ამ უკანასკნელს ასუსტებს, ეს იგივე ბოლშევიზმიცაა,—მის- თვის საუკეთესო პასუხს დღევანდელი საქართველო წარმოადგენს. სწორეთ იმით, რომ აქ მთელი მშრომელი ხალხის შეგნებაში ერის დემოკრატიულ ვითარების და სო- ციალურ განთავისუფლების იდეალები განუყრელათ შეკავშირებული აღმოჩნდა, აქ

ბოლშევიზმი გადაატყდა ხალხის ისეთ მწყობრ, ერთსულოვან და შეურიგებელ აღმდეგობას, რომლის მსგავსი საბჭოთა რუსეთისაგან დაპყრობილ არც ერთ ტერიტორიაზე არ წარმოებულა.

ეს იყო დღემდის ნიშნობლივი თვისება ჩვენი ხალხის მოძრაობის და ამით მიიპყრო საქართველოს ბრძოლამ განსაკუთრებული ყურადღება ევროპაშიაც. არ მინდა სინამდვილეს გადავამეტო და ეს ყურადღება უფრო დიდათ დავსახო, ვიდრე არის. ის, რასაც "რეალურ დახმარებას" უწოდებენ, ჩვენთვისაც იმდენათ ნაკლები აღმოჩნდა, როგორც სხვა, მსგავს პირობებში მომხდარ, ერთისთვის. მაგრამ მორალურ პოლიტიკური გამოძახილი საქართველოს ბრძოლამ გაცილებით მეტი გამოიწვია,—საქართველოს დაპყრობა მოსკოვის მთავრობას განსაკუთრებით ძვირათ დაუჯდა.

ჩვენში არსებობდა მოლოდინი: ჩვენი ხალხი დახმარებას იმით მოიპოვებს, რომ საქართველოს ბუნებრივი სიმიდრე საერთო ყურადღებას მიიზიდავს. ასეთი ხსნის გზა ბევრს უფრო რეალურათ მიაჩნდა, ვიდრე მსოფლიო დემოკრატიის მოძრაობასთან. კავშირი, რა თქმა უნდა—რომ საქართველოს მდებარეობა სხვაგვარი ყოფილიყო, რომ ის ევროპის სახელმწიფოებისთვისაც იმდენათ ხელმისაწვდომი გამოემდგარიყო, როგორც მოსკოვისთვის, მის გარშემო ალბათ მწვავე პოლიტიკური მეტოქეობა ატყდებოდა. რას მოუტანდა ეს მეტოქეობა ჩვენს ხალხს და რით დაბოლოვდებოდა, ეს ღმერთმა იცის. ამის გარჩევას ჩვენ აქ არ გამოვუდგებით, ვინაიდან ფაქტიურათ საქმემ სხვაგვარი მსვლელობა მიიღო: ჩვენმა ბუნებრივმა სიმიდრემ მიიზიდა, მართალია, არა მარტო მოსკოვის მთავრობის, არამედ ევროპა-ამერიკის კაპიტალის ყურადღებაც. მაგრამ უკანასკნელის ქცევამ დაგვანახა, რომ მისთვისაც ქვეყნის ბუნების ექსპლუატაციის სურვილი თავისდათავათ სრულებით შეკავშირებული არ არის ამ ქვეყანაში მცხოვრებ ერის სურვილების ცნობასთან. დაპყრობილის ბედისთვის თავის მტერევენს მან დამპყრობელთან შეთანხმება ამჯობინა.

და თუ მაინც საქართველოს საკითხი საერთაშორისო საკითხათ დარჩა, თუ საზოგადო აზრი იმის გარშემო ამუშავდა, აქ გადაამწყვეტი როლი ითამაშა სოციალისტურმა დემოკრატიამ, იმ ერთათ ერთმა მსოფლიო ძალამ, რომელიც ჩაგრულ ერთ საქმეს პრინციპიალურათ თანაუგრძნობს და თავისათ აღიარებს. საქართველოს ხალხის ბრძოლამ მისი განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო მის საკუთარ მოძრაობასთან ნათესაობით, ეროვნულ და სოციალურ განთავისუფლების იდეალის გაერთიანებით. მოაცილეთ ჩვენს ეროვნულ საქმეს ნაყოფი ამ თანაგრძნობისა,—განა ევროპის საზოგადო აზრის წინაშე საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხი იდგებოდა?

(დასასრული შემდეგ ნომერში).

ი.რ. წერეთელი.

მარქსიზმი და ლენინიზმი.

მარქსი გვასწავლის, რომ ეკონომიური სტრუქტურა საზოგადოების არის საფუძველი, რომელზედაც აშენებულია მისი (საზოგადოების) პოლიტიკური, სარწმუნოებრივი და სხვა იდეოლოგია. იცვლება საფუძველი, იცვლება ზედნაშენიც. საზოგადოება ვეღარ გადავა განვითარების გზიდან, რომელსაც ის უკვე დაადგა და ვერც გადაახტება მის საფეხურებს. საზოგადოებას შეუძლია მხოლოდ შეიმსუბუქოს ამ გარდუვლი გზით სიარული. კაპიტალი ანუ საზოგადოებრივი ურთიერთობა, რომელიც არსებობს დღევანდელ წარმოებაში, არის წარმატალი. ბურჟუაზიულ საზოგადოების ცხოვრებაში ტენიციის განვითარების და წარმოების საშუალებათა კონცენტრაციის გამო დგება ეამი კერძო საკუთრების საფუძველზე აგებული წესწყობილების გაუქმების და მის მაგიერ სოციალისტური საზოგადოების დამყარების. ხდება ექსპროპრიატორთა ექსპროპრიაცია.

ლენინმა, რასაკვირველია, ძლიერ კარგათ იცოდა ყოველივე ეს და, მოექცა რა სათავეში რუსეთს, დაუყონებლივ შეუდგა მთელს ჩვენს პლანეტაზე მარქსიზმის განხორციელებას.

ზოგს ჰგონია, რომ ლენინმა მარქსიზმს უღალატა და მით სოციალისმის იდეა შეარყია; ზოგი ამ იდეის გაკოტრებაზეც კი ლაპარაკობს. სწორეთ საკვირველია ასეთი აზრი. და მართლაც, ვთქვათ, რომ ლენინი და მისი მოციქულები მარქსის მაგიერ «კუ-

ლაკებს» და პირველადწყებითი დაგროვების რაინდებს ამოუდგენ გვერდში და მათი იდეოლოგები გახდენ, შერე რა შუაშია აქ სოციალიზმი? მეგობრობის იდეა ოდნავადაც არ შერყეულა იუდის კოცნით და არც ერთი დიდი იდეა არასოდეს არ გაკოტრებულა: პირიქით, ის მუდამ იზრდება, ცხოველმყოფელობს და ცოცხლობს საუკუნოთ. ირყევიან, იბნევიან და კოტრდებიან დიდი იდეის უკუღმართი მოციქულები. ეს ქეშმარიტება განსაკუთრებით უნდა ახსოვდეთ იმათ, ვინც გუშინ ოსანას უგალობდა სოციალიზმს და დღეს, როცა ასეთ წარსულს იგონებს გაკვირვების და თანაც ირონიის კილოთი ხმობს: ვინ ვყოფილვართ, სად ვყოფილვართ, რას ვშვებოდით, რას ვჩმხავდით! ქეშმარიტად მილოცვის ღირსნი არიან ეს ჩვენი დროის კოლუმბები, რომლებმაც, თუ ახალი ამერიკა არა, თვისი თავი მანც მონახეს და აღმოაჩინეს. ღირსნი არიან იმიტომ, რომ ასეთი აღმოჩენით თვით ისინიც მოგებული არიან და სოციალიზმიც არ არის წაგებში. და რომ ეს დარბაისელი მოქალაქენი ნამეტნავათ შეზარხოვებულნი არ იყვნენ თავისი აღმოჩენით, ადვილათ დაინახავდენ, რომ არასოდეს სოციალიზმის საკითხი ისე აქტუალური არ ყოფილა, როგორც არის დღეს და არასოდეს კაცობრიობას არ განუცდია მისი აუცილებლობა, როგორც განიცდის ამ ხანათ.

დიახ, მე ის უნდა მეთქვა, რომ ლენინი სრულიად პირნათლით სდგას მარქსის წინაშე; მას აქ არც ნახტომი გაუყეუებია, არც გზა დაბნევიან; მან ხვალინდელ ქათამს დღევანდელი კვერცი არჩია მხოლოდ და საქმე ბოლოდან დაიწყო: ექსპროპრიაციით. უნდა თქვათ, რომ აქ ლენინმა მარქსზე მეტი გამჭირახობა გამოიჩინა. და მართლაც, რას გულისხმობს მარქსიზმი? ტენიციის განვითარებას, საწარმოვე ძალების ზრდას, შრომის განაწილებას და ინტენსიფიკაციას, კონკურენციას, ვაჭრობას, პოლიტიკურ და ეკონომიურ კრიზისებს, კლასთა ბრძოლას, პიროვნების და მოქალაქის თავისუფლებას, ერთა თვითგამორკვევას (თანამედროვე ეკონომიკა მოითხოვს თავისუფალ ერთა ასოციაციას), სხვა და სხვა ხელოვნების აყვავებას, სიმდიდრის დაგროვებას, ერთი სიტყვით, კაცის შემოქმედების უმაღლესათ განვითარებას. და ყოველივე ამის შემდეგ... ექსპროპრიაციას, და ისიც ვისთვის და რისთვის? არა შენთვის და ჩემთვის, მკითხველო, არამედ მთელი კაცობრიობისთვის, მთელი საზოგადოებისთვის, ყველა კლასებისთვის, განურჩევლათ ეროვნებისა, კლასისა, სქესისა, ასაკისა! დამეთანხმებით, რომ ეს ნამდვილი უსაქმო, მოცილილი და არა სერიოზული კაცის საქმეა (ეს, რასაკვირველია, ჩვენ შორის ითქვას).

ექსპროპრიაცია კი დღესვე და არა ოდესღაც,—ეს მართლაც საქმეა, საქმე ნაღდი და «ურისყო». ყოველ შემთხვევაში ეს უფრო მოგებინა, ვინემ ბებიაობა, რომელმაც მარქსის აზრით საზოგადოებას უნდა შეუშუსუბუქოს ტკივილები (ახირებული სანტიმენტალობა, აბა რა არის?). აქ არც ნახტომია, გზაც მოკლეა.

მაგრამ თავი და თავი ეს როდია: ვინ არ ახდენს ჩვენს ახირებულ დროში ექსპროპრიაციას? უმაგრესი და უმნიშვნელოვანესი აქ ის არის, რომ ლენინმა ექსპროპრიაციას პერმანენტული, მუდმივი, საუკუნო და შეუწყვეტელი პროცესის ხასიათი მისცა და მით უდიდესათ და უბრწყინვალესათ გააბრწყინა ის ქეშმარიტება, რომ შესაფერ მომენტში რაოდენობა თვისებათ იქცევა ხოლმე: ლენინის მეოხებით ექსპროპრიაციის რაოდენობა იმდენათ გაიზარდა და განვითარდა, რომ ძარცვათ იქცა! ასეთ ეკონომიურ სტრუქტურის ნიადაგზე, რასაკვირველია, დაუყონებლივ აღმოცენდა შესაფერი იდეოლოგია, რომელიც შეიძლება ამ ორი დებულებით გამოითქვას: ა) ჰკარ, მოჰკალ, შეჰკარ, შეიპყარ, ბ) ნადავლით იდღესასწაულე.

ახლა თქვენ მიბრძანეთ: რამდენათ უვიცი უნდა იყოს კაცი მარქსიზმის, რომ ლენინიტებს ამის შემდეგ უსაყვედროს, რატომ სხვა და სხვა, ფერად-ფერად (სიტყვის, კრების და სხვა) თავისუფლებებს არ ახორციელებო! საკვირველი პრეტენზია და ბოლშევიკებს სრული რეზონი აქვთ, როცა ამბობენ, რომ ასეთი რამეების შემოღება ლენინიზმის უარყოფა და დაღუპვა იქნებოდაო. ლენინიზმის ძარცვისმათ გარდაქმნას მოჰყვა დიალექტიური მეთოდის შევსება: მასში შეტანილ იქნა დაკვირვითი მომენტი, რითაც ლენინმა იმას მიაღწია, რომ ერთი დაკვირვით ორი კომუნისტური კურდღელი დაინარჩუნა: რუსეთი და დიქტატურა!

რით აიხსნება, რომ მარქსმა ერთი ბაქიაც ვერ დაიკირა და ილიჩმა კი ორი კოტორი გაქაჩა?

მით, რომ მარქსი ვეროპაში იყო, ლენინი ახიაში;

მით, რომ მარქსი ჩვენი დროის კაცია; ასეთი კაცი კი ნადირობას აღარ მისდევს; მას დაეწევილი აქვს ეს ხელობა: ის განვითარებული წარმოების გზაზე დამდგარი და რთულ იარაღს ხმარობს. ლენინი კი არსებითად მონადირეა (სიტყვით მარქსს სჯობია), მონადირეობის ეპოქას უფრო ეკუთვნის. დღევანდელი ტენზიკიდან მან შეითვისა მხოლოდ თოფ-ხარბაზნის ხმარება. თანამედროვე წარმოებისათვის საჭირო ტენზიკა მას ისე რგებს, როგორც კრილოვის მიამუნს სათვალე. მას ემარჯვება სროლა, მოკვლა და იქვე შექმნა ნანადირევის (ცხელი სისხლი მეტად უყვარს). ის მომავალზე ბევრს გაჰკვივის და თუთიყუშებით კომუნისში, კომუნისშია, იმეორებს, მაგრამ როგორც პრიბიტული კაცი, ის მხოლოდ მიმდინარე წუთით ცხოვრობს. აი რა შიამ მარქსის სისუსტე და ლენინის ძლევამოსილობა!

ასეთი თვისებები და მიდრეკილებები ლენინს გადმოეცა არეგთვე მეორე ეპოქიდან: «ტატარზინის» და მისი გავრძელების ცარიზმის დროიდან. ორივე აღნიშნულ რეჟიმის წყარო უმთავრესად შიგნივ თუ გარეთ ნაძარცვ-ნადავლი შეადგენდა, მაგრამ უმადლეს საფეხურამდე ასეთმა ეკონომიურმა სტრუქტურამ მხოლოდ დღეს, ბოლშევიკების წყალობით და მეოხებით მიალწია. ამით აიხსნება, რასაკვირველია, რომ ამ ეკონომიკის განვითარების კანონი იმავე ლენინისტებმა აღმოაჩინეს.

ეს კანონი ასე ხმოვს: როცა ძარცვის ინტენსიფიკაცია მატულობს, მისი შესაძლებლობა კლებულობს. როგორც მოგვხსენებათ, არც ერთი სხვა დარგი წარმოების არ ექვემდებარება ამ კანონს. რასაკვირველია, ეს წინააღმდეგობა წინეთაც მოქმედებდა, მაგრამ მისი აღმოჩენა მარტო ლენინს და მის შტაბს ეკუთვნის. ამ წინააღმდეგობამ დაღუპა ყვინობა, უფსკრულში გადაიჩენა ცარიზმი და ახლა ლენინისტების კარებზე აკაკუნებს. ამით შეშფოთებული «კომუნისტები» ახლა პირს იბრუნებენ ხალმე ხან «კულაკების», ხან «სრედნიაკების», ხან «ბოხიაკების», ხან სპეკულიანტების, ხან პროლეტარების, ხან სოფლისა და ხან ქალაქისაკენ (მარჯვენა-მარცხენა სად არი გვერდიო!) და ყველას ემუდარებიან—გამდიდრდით თქვენი ჰირიმეთო და კარგათაც შევენიათ: როგორც ყოველ წარმოებას, ძარცვასაც მასალა ეჭირება. მაგრამ ბელა ის არის, რომ ლენინისტებმა აღმოაჩინეს მეორე, კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი კანონი: რამდენათაც მატულებს შანსები ხალხის აღორძინების და გამდიდრების, იმდენათ კლებულობს ლენინისტების არსებობის შესაძლებლობა. ასეთია ლენინის ეკონომიკის დიალექტიკა. ლენინისტს სპობს ეკონომიკა, რომელზედაც ის არის აღმოცენებული. მას (როგორც ცარიზმს) ხალხის სილატაკე (სულიერად და ნივთიერად) ნელნელა მაგრამ შეუჩერებლათ უთხრის საფუძველს; ხალხის ბედნიერება და აღორძინება კი დაუყოვნებლივ სწრაფად სპობს მას. ის ვერ გადასცილდება ამ გზას, ვერც გადაახტება მას. ის ამ გზით უნდა დაიღუპოს. არის თუ არა ყოველივე ეს ნათქვამი მარქსიზმში? დიახ, არის რასაკვირველია.

კი, მაგრამ მარქსის დროს რომ არ ყოფილა ლენინისტი? როგორ არ ყოფილა, ყოფილა: ის არ ახალია, ძველია. თქვენ გახსოვთ, რომ წინეთ რუსეთიდან მეზობელ ქვეყნებში შექონდათ (ხიშტებით) ჰუმანიზმის, ქრისტიანობის და კაცთა შორის სათნოების სახელით ცარიზმი. დღეს კი შემოაქვთ ლენინისტი მარქსიზმის წარწერით. თანამედროვე კნორინგებს, ტორმასოვებს და ციციანოვებს ეგონათ, რომ ცეცხლით და მახვილით შეათვისებებდენ ქართველ ხალხს. რომ ლენინისტი ხალხი მარქსიზმია. მაგრამ ჩვენ ვიცით, რომ მარქსიზმი ლენინისტის საწამლაგია. მით გავიმარჯვებთ.

გ. ჩხვიძე.

ბელშევიზმი ხაგრთამდრისხ რეაქციის ხამხახურში.

როცა 1917 წლის ოქტომბერში ლენინმა და მისმა შტაბმა რევოლუციონური ფრონტი გაარღვია და დემოკრატიულ რეჟიმს გულში სასიკვდილო ლახვარი ჩასცა, რუს მონარქისტების გავლენიანი წრეები სრულებით არ მალავდენ თავიანთ უსახლდრო სიხარული ამ ამბის გამო.

ამ სიხარულში, რა თქმა უნდა, იყო ფსიქოლოგიური მომენტი—კმაყოფილების გრძობა, მათი მოსისხლე მტრის—დემოკრატიის დამარცხებით გამოწვეული. მაგრამ აქ იყო პოლიტიკური ანგარიშიც—იმედი, რომ ბოლშევიზმის საშუალებით და ბოლშევიზმთან ერთად მოკლე ხანში წარიხოცებოდა ყოველივე მონაპოვარი 1917 წლის

რევოლუციისა. რუსის მონარქისტები შეცდებ დროის ანგარიშში, მაგრამ მათი საერთო დაფასება სრულიად სწორი გამოდგა.

ჩვენთვის თავიდანვე აშკარა იყო ბოლშევიზმის რეაქციონური სული და ამიტომ ქართველი ვრი იმ თავითვე ჩამოშორდა ამ რეაქციას და საკუთარი გზა აირჩია ეროვნული და სოციალური აღორძინების.

სამწუხაროდ, ევროპის მოწინავე წრეებისათვის უფრო ძნელი გახდა კომუნისტების ნამდვილი სახის გამოცნობა. საჭირო დარჩა მათ ცოცხალი მაგალითებით თავის ზურგზე განეცადათ კომუნისტების დამრღვევი მუშაობის შედეგები, რომ ის შესაფერისად დაეფასებიათ. ბოლშევიზმმა დაქაქა და დააუძლურა ევროპის მუშათა მოძრაობა, დიდი ზიანი მიიყენა დემოკრატიის და სოციალიზმის იდეას, მან გაუკაფა გზა ფაშისტს—ი ფაქტები, რომლებმაც დააწმუნა ევროპის დემოკრატია ბოლშევიზმის რეაქციონურ ხასიათში.

საქართველოს დაპყრობამაც, თავის მხრივ, არა უკანასკნელი როლი ითამაშა ბოლშევიზმის ნიღაბის ახდაში. ძვირად დაუჯდა კრემლის დიქტატორთ ქართველი ერის თავისუფლების ფეხქვეშ გათელვა. ამ მაგალითზე დაინახა პირველად ევროპის დემოკრატებმა ბოლშევიზმის სახე მთელი მისი სიმახინჯით. მისთვის აშკარა შეიქმნა, რომ დემოკრატიასთან საერთო არაფერი აქვთ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამპყრობთ. რომ ეს უკანასკნელი დემოკრატიის და მისი პრინციპების მოსისხლე მტრებია. მართლაც, თვით ევროპაშიც, სადაც და რასაც არ მიეკარა ბოლშევიზმის დასერილი ხელი, ყველგან ამას მოყვა მუშათა კლასის რღვევა და მისი დამარცხება და აქედან წამომდგარი საერთო რეაქცია.

აი ამის რამდენიმე ცოცხალი მაგალითი.

გაივლის წლები, სანამ უნგრეთის დემოკრატია მოინელებს იმ საშინელ უბედურებას, რომელიც მას თავზე დაატეხა ბელაკუნის ავანტიურამ. ადმირალი ხორტი და მისი მთავრობა ბუნებრივი შედეგია ამ ავანტიურის. თვით ბელაკუნმა თავს უშველა და როგორც ვიცით, იგი ახლა საბჭოთა რუსეთში აბედნიერებს თავის მოღვაწეობით რუს მუშებსა და გლეხებს, უნგრეთი მუშა კი გმინავს და ოხრავს რკინის ულლის ქვეშ. ჩვენთვის არც აქვს მნიშვნელობა იმას, თუ რა მოტივებით ჩაიდინა მისმა ავტორებმა ეს დანაშაული. მაგრამ «მოტივები ქრებიან, ფაქტები რჩებიან». ფაქტი კი ის არის, რომ ეს უღელი გაიქედა მოსკოვის რეცეპტით—მუშათა კლასში განხეთქილების შეტანით და დემოკრატიული ფრონტის დარღვევით.

სწორეთ ასევე ბავარიის კომუნისტების ხანმოკლე თარეშს მოყვა მონარქისტული რეაქციის გაბატონება, რომელიც დღემდე მთავარი წყაროა და დასაყრდნობი ძალაა მთელი გერმანიის რეაქციის.

იტალიის მაგალითი კიდევ უფრო დამახასიათებელია. 1920 წ. სოციალისტური პარტია უკვე უდიდესი ფაქტორია იტალიის სახელმწიფოებრივ ცხოვრებაში. იგი უძლიერესია პარლამენტში. მისი ავტორიტეტი ძალაა დგას მთელ სახელმწიფოში; განსაკუთრებით ინფლტრიალურ ცენტრებში; დღეს თუ ხვალ მის ხელში უნდა გადავიდეს მთელი ძალა-უფლება. იშლება ახალი პერსპექტივები დემოკრატიისათვის. შეძლებული კლასები იძულებულნი არიან აირჩიონ ორში ერთი: ან სამოქალაქო ომი და უეჭველი მათი დამარცხება, ან დემოკრატიის გეგმონია. ისინიც მზად არიან აირჩიონ მეორე, ვინაიდან სხვა ხსნა არ არის... მაგრამ მოხდა სასწაული. ხსნა მათ მოევიდნა ბოლშევიზმის სახით. იგი შემოიჭრა მუშათა კლასის წიაღში; დაიწყო ქარხნების დატაცება, გამეფდა ანარქია, რაც მუშათა დამარცხებით დათავდა—გაერთიანებული ფრონტი დაირღვა. მუშათა კლასის მესვეურნი «სოციალ-მოღალატეებთან» გამააცხადეს. იწყება სამოქალაქო ომი დემოკრატიის ბანაკში და ის, ვინც გუშინ სოციალისტებს ნდობით უყურებდა და მზად იყო გაეყოლოდა, მოწინააღმდეგე ბანაკში გადავიდა და მზადაა გაყვეს ყველას, ვინც დაისახავდა მიზნათ ქვეყანას აკციდნოს განმეორება ასეთ გამანადგურებელ სურათისა. ფაშისტისათვის ნიადაგი უკვე მზად არის. მას მხოლოდ ორგანიზაციულად უნდა ჩამოხსნა. ეს მისია მუსოლინის ხვდა და მანაც ეს ნიჭიერად შეასრულა. ფაშისტმა გამეფდა.

ანალოგიურ სურათს ვხედავთ ჩვენ გერმანიაში. მთელი ხუთი წელიწადი იბრძოლა მოსკოვმა, რომ დაენგრია მუშათა კლასის მთლიანობა და მოეშალა მძლავრი სხეული სოციალდემოკრატიული პარტიისა. მან ამ შავ-ბნელ საქმეს შეაღია აუარებელი

მოესენი ერთი და ორი მილიონი დოლარის დაკარგვას არაფრად ადგებენ ნაშემს. დნერქინსკის, ალბათ ძალიან გახარებულს, პირობაზე ხელის მოწერისთანავე განუცხადებია ამერიკელ პრესის («ასოიეიშედ პრესს») წარმომადგენლისთვის, რომ დადებულ ხელშეკრულებას ორივე მხარესთვის დიდი მნიშვნელობა ექნება. არც ეს არის სიმართლეს მოკლებული. პარიზის სახლი ცნობილი თავისი საქმიანობით, მას უთუოდ იმედი აქვს, რომ ამ კონცესიას იგი ავათ თუ კარგათ გამოიყენებს; მოსკოვის მთავრობაც უთუოდ მოელის აქედან სარგებლობას, რადგან ჭიათურის შავი-ქვის დღევანდელ პირობებში უცხოელისთვის გადაცემა არის საბჭოების მიერ წინასწარ გაზომილი და კარგად მოფიქრებული პოლიტიკური ნაბიჯი საქართველოს ინტერესების წინააღმდეგ მიმართული. შავი-ქვა არის საქართველოს უდიდესი სიმდიდრე; ნორმალურ პირობებში იმას შეუძლია საქართველოს ერთ უდიდეს შემოსავლის წყაროდ გადაიქცეს და მის დამოუკიდებლობის განმტკიცებას თვალსაჩინო სამსახურს გაუწიოს; ეს კი მოსკოვის მთავრობის ინტერესს არ შეადგენს; მისი მიზანია, პირიქით, ასეთი საშვალეზანი საქართველოს ჩამოართვას, რომ იგი უსასწროდ დარჩენილი მოწყალეებისთვის მოსკოვს შესცქეროდეს.

ამიტომ მოუსპო მოსკოვმა საქართველოს საკუთარი ემისია, როცა ქართული ფული მოსკოვის ფულზე ასჯერ მეტს ფასობდა; მან წართვა საქართველოს საბიუჯეტო უფლება, რომ ისედაც დაგლაზახებული ქართველი ბოლშევიკები სრულიად ყურმობურთლ მონებად გადაექცია; სამხედრო და ტრანსპორტის საქმე ხომ თავიდანვე ხელში აიღო და დღეს ეროვნული სიმდიდრის ერთ უმთავრეს წყაროსაც, შავ-ქვას, სწვდა და იგი ჩვენს ხალხს ხელიდან გამოაცალა. მოსკოვმა კარგი ხანია გადასწყვიტა საქართველოს ეკონომიურათ დამორჩილება, კერძოთ შავი-ქვის მრეწველობაც დიდი ხანია ნიშანში ჰქონდა ამოღებული; სცადეს იმის მითვისება ჯერ რაბინოვიჩების საშვალეზებით, შემდეგ «აროსს» ჩააბარეს იგი და ახლა საბოლოოდ მიართვეს ამერიკელ კაპიტალისტებს. 12 ივნისის ხელშეკრულება მოსკოვის კოლონიალურ პოლიტიკას აგვირგვინებს და ეს, რა თქმა უნდა, დნერქინსკის გაახარებდა.

იმ მცირე ცნობების მიხედვით, რომელიც ჯერ-ჯერობით ბოლშევიკებმა გამოაქვეყნეს, ხელშეკრულების ეკონომიური მხარეც მეტათ მძიმეა.

მთელი შავი-ქვის სამადნო რაიონი სავსებით პარიზის საეკონომიკური სახლის სრულს განკარგულებაში გადადის. ამნაირათ ყველა ადგილობრივი მწარმოებელი, რომელთაც არამც თუ შეჰქმნეს ჭიათურის მრეწველობა და უკვე საკმარის გამოცდილებით იყვენ აღჭურვილნი, არამედ საქართველოს ინტერესებთანაც არიან დაკავშირებულნი, საქმის გარეშე რჩებიან.

ბოლშევიკებმა უხეშად უღალატეს ამასთანავე მრეწველობის ნაციონალიზაციის პრინციპს და ეს საქართველოს უდიდესი მრეწველობა უცხოელ კაპიტალისტს ჩაუგდეს ხელში ისე, რომ მათ, როგორც ადგილობრივ ხელისუფლებას, აღარავითარი მონაწილეობა საქმის მართვა-გამგეობაში აღარ ექნებათ.

კონცესიონერმა წელიწადში არა ნაკლებ 500 ათასი ტონისა უნდა გაზიდოს; ტონაში იგი იხდის 3—4 დოლარს. სამაგიეროთ იგი განთავისუფლებულია ყოველგვარ გადასახადისაგან. ამნაირათ აქ არაა დაცული ელემენტარული წესი სამართლიანი გადასახადის—საერთო შემოსავლის კვალბაზე. კონცესიონერის ინტერესია, რაც შეიძლება მეტი მარგანეცი გაზიდოს, რადგანაც თუ პირველ პარტიაში მან, ვსთქვათ, თვით ღირებულებაზე მეტი ვერ მოიგო, შემდეგ პარტიაში იგი მეტს მოიგებს და ეს ზედმეტი მოგება კი ბაჟისაგან სრულიად თავისუფლათ დარჩება. უბრალო არითმეტიკის კანონიც რომ არ უკუეგდოთ ჩვენი ქვეყნის დღევანდელ ბატონ-პატრონებს, ისინი ადვილათ დაინახავდენ, რომ ჩემო-ს კონტრაგენტობა უფრო სასარგებლო იყო: ჩემო-ს შემოჰქონდა ხაზინაში როგორც განსაზღვრული გადასახადი ყოველ გაზიდულ ტონაზე (2 და 4 მილინგი), ისე წმინდა მოგების 35 პროც. (ბოლშევიკებმა ეს გადასახადი ხომ კიდევ უფრო გააღვიდეს). გარდა ამისა ყველა ჭიათურაში არსებული ფირმები (იმედი ჩემო-ს წვერნი) იხდიდენ ჩვეულებრივ სახელმწიფო და ადგილობრივ გადასახადებსაც. ახლა ჩემო მოსპეს, ადგილობრივ მრეწველთა მაგიერ ჩააყენეს ამერიკელი კაპიტალისტი მონოპოლიურ უფლებით აღჭურვილი და ამავე დროს იგი ყოველგვარ გადასახადისაგან გაანთავისუფლეს. ვანა ისეთი საქონელია მარგანეცი, რომ თუ პრემიები არ დაენიშნათ იმის მყიდველი არ გამოჩნდებოდა?

სახელმწიფო იგებდა დღემდის აგრეთვე ფრანტში, რადგან ფრანტი მეტად შე-
ფარდებული იყო დიდილობრივი ცხოვრების და ჯამაგირის პირობების ცვალობადო-
ბასთან. პარიმანის ფირმა ამ მხრივაც თავი დაიხვეწა: ფრანტის რაოდენობა მისთვის
წინდაწინვე განსაზღვრულია. იციან ნეტავი ბოლშევიკების კომერსანტებმა რა უპირა-
ტესობა ეძლევა ამით კონცესიონერს?

კონცესიონერის მთელი ყურადღება იქეთკენა მიქცეული, რომ რაც შეიძლება
მეტი გაზიდოს. ამიტომაც იგი მზათ არის გააფართოვოს რკინის-ჯვანის ლიანდაგი, აავსოს
ელევატორი, წარმოებაში საუკეთესო ტენიკა შემოიღოს და სხვ. ბოლშევიკები იტ-
ყვიან: რასაკვირველია, რომ ყოველივე ეს ჩვენთვისაც სასარგებლო არისო; მაგრამ
ყოველივე ეს ხომ მხოლოდ და უმთავრესად მარგანეცის საექსპლოატაციოთ და უც-
ხოეთში გასაზიდათ კეთდება, ხლო არც ერთში და არც მეორეში დღეიდან არც ჩვენს
ხალხს და არც ბოლშევიკებს აღარავითარი წილი არა აქვთ!

მით უფრო გასაოცარია ის გარემოება, რომ კონცესიონერს უფლება აქვს უბა-
ყოთ შემოიხილოს უცხოეთიდან წარმოებისთვის საჭირო საგნები და მანქანები, როცა
არც ამ წარმოებაში და არც მოგებაში სახელმწიფოს, როგორც ესთქვით, არავითარი
წილი არ უდევს.

არ უნდა დაევიწყოთ ბოლშევიკებისთვის მეტად სასიამოვნო პირობაც: კონცე-
სიონერებს შეაქვთ ავანსათ ერთი მილიონი დოლარი, რასაკვირველია, რუსეთის სა-
ხელმწიფო ბანკში.

ასეთია მოკლეთ ამ ხელშეკრულების პოლიტიკური და ეკონომიური მხარე; უფ-
რო მძიმე და საზარალო, უფრო დამამირცებელი და შესარცხვენი პირობის წარმო-
დგენაც კი შეუძლებელია.

შევიკროებული იყო მეფის დროს ჭიათურის მრეწველობა, მაგრამ ამ მრეწვე-
ლობის ბედ-იღბალს მაინც ქართველობა განაგებდა; ბნელით იყო მაშინ მოცული
მთელი საზოგადოებრივი ცხოვრება, მაგრამ ჭიათურის მრეწველობა მცირეოდენი
თვითმართველობით მაინც სარგებლობდა; ფართე საზოგადოება დაინტერესებული
იყო მაშინაც ამ მრეწველობის ბედით, მაგრამ ამიტომ მეფის მოხელეებსაც კი იგი
რუსეთის ხაზინისთვის არ გადაუციათ. დღევანდელ რუსეთის ბატონ-ბატონებმა ჯერ
ჩაჰკლეს ჭიათურის მრეწველობა, შემდეგ კი სავსებით ხელიდან გამოსტაცეს იგი ქარ-
თველ ერს და ჩალის ფასთ უცხო კაპიტალისტებს დაუთმეს. ამით მთ ერთხელ კიდევ
ცხად ჰყვეს საყოველთაოდ, რომ ერის თვითმრეწმედების თვითმპყრობელობასაც არ
შინებია ისე, როგორც ამის ეშინიათ ბოლშევიკებს.

მოსკოვის აგენტებმა ერთხელ კიდევ ფეხქვეშ გასთელეს ჩვენი ხალხის ინტერე-
სები, მაგრამ საბოლოო მიზანს მაინც ვერ მიაღწევნ: ვერც რუსეთის და ვერც უცხოე-
თის კაპიტალისტების კოლონიათ საქართველოს ისინი ვერ გადააქცევნ სამუდამოთ.
განთავისუფლებული ქართველი ერი დაიბრუნენ ყველა უფლებებს, როგორც პოლი-
ტიკურ, ისე ეკონომიურ დარგში. კონცესიონერებმაც კარგად იციან თუ რა იურიდიუ-
ლი ღირებულება აქვს მოძალადეების და ოკუპანტების მიერ გაცემულ კონცესიებს.
ამიტომ წინდახედულნი იმათგან კომუნისტებს არ ეკარებიან და თუ აღმოჩნდა ისეთი
რომ ამერიკელებისთვის ჩვეულ გაბმედაობით მათ ხელი გაუწოდა, არა დადებითი სა-
მრეწველო მუშაობისთვის, არამედ დროებით, სასაკუთლიაციოთ. მრავალ ჭირ-ვარამის
მნახველი საქართველო ამასაც გადაიტანს, 12 ივნისის ხელშეკრულება კი ბოლშევიკე-
ბის საქმიანობის და გამჟრიახობის სანიმუშოთ ისტორიას გადაეცემა.

მეთვალყურე.

ქართული საკითხი.

მე არ მეგულება ისეთი ქართველი, ვისაც არ გაეგებოდეს, რა არის ქართული
საკითხი. ასე არ იყო ამ რვა წლის წინ. გაგებას ვინ ჩივის, თვით საკითხი, ქართული
საკითხი, არ არსებობდა. მე არ ვამბობ თითო-ოროჯონზე, ვინც ატარებდა ამ საკითხს,
ასე ვთქვათ, თავის გულში, ვინც ესასოებოდა იდუმალ მას, დასტორიდა ან დალილი-
ნებდა მას. სხვა არ იყოს რა, ქართველი ერი ისტორიული ერია, მას აქვს თავისი წარ-
სული, აქვს გადგმული ღრმა ფესვები განვილლ საუკუნეთა ქარტეხილში. იყენნ ისეთ-
ნიც, ვინც სვამდა ქართულ საკითხს... მხოლოდ იმპერიის ფარგლებში, არა მის გადაღმა.
ვის ეგონა, ვის დაეისზმრებოდა, რომ რუსის იმპერიას მოუვიდოდა ის, რაც მას

26634

მოუვიდა? ვის შესწევდა გამბედაობა ეთქვა, რომ დევი-იმპერია გადატრიალდებოდა ერთს მშვენიერ დღეს და მის ნანგრევებზე წარმოიშობოდა თავისუფალი საქართველო? მე მაგონდება ერთი ჩვენი ძალზე მოხუც მოღვაწის მიერ გამორაცმული თქმულება, რომელიც მას გაეგონა პლატონ იოსელიანისაგან: რატომ ხარ, ყმაწვილო, ასე უიმედო? ქართველ ერს გამოუვლია რომაელთა, სპარსთა, არაბთა, მონღოლთა და სხვათა ბატონობა, სად არიან დღეს ეს ხალხნი, ეს იმპერიანი? ესლა ჩვენ გვპყრობს რუსის იმპერია და... მას «ვხრამთ, ვხრამთ, ვხრამთ».

ჩვენ არ შეგვწყვედა, ვიმეორებ, გამბედაობა დაგვეშვა რუსის იმპერიის დამსხვრევას. «პლატონ ფილოსოფოსი» თეთრ ყორნად გამოჩნდებოდა, თუ ადრე არა, ჩვენს თაობაში მაინც. ორ-თავიან არწივის კლანჭებიდან თავის დაძრომა გამორიცხული იყო ჩვენი წარმოდგენიდან.

ეჰ, ესლაც ხომ იქა ვართ!—ამოიხზროს იქნება მკითხველმა. დიახ, ესლაც იქა ვართ, რუსეთის ულლის ქვეშ: თან ჩაქუჩი და ნამგალი ორ-თავიან არწივზე უფრო საშინელია, ვერაგი... ვერც იმის გარანტიას მოგცემთ, რომ მეორე არ შესცვლის პირველს.

მაშ რაშია საქმე? იმაში, რომ ჩვენ გვაქვს დღეს ის, რაც გვაკლდა რვა წლის წინ—გამბედაობა. უხეში ძალა ისევ მკერდზე გვახის, მართალია, მაგრამ ჩვენ მაინც სხვანი ვართ, ვინემ ვიყავით.

ახლათ დავიბადეთ.

დავიხიოთ ცოტა უკან. ქართველთა გულის ნადების პირველი საჯარო დემონსტრაცია მოხდა ნოემბერში 1917 წ., ერთნულ ყრილობაზე. თუ გავისხენებთ მაშინდელ სულისკვეთებს, იმ ქრუანტელს, რომელიც გაუბრინა ყველა იქ დამსწრეთ აფრიალებულ ეროვნულ დროშის დანახვაზე, ჩვენთვის უდაოა, რომ ქართული საკითხი სწორეთ მაშინ დისის.

მაგრამ ჩვენ დაგვეკირდა მთელი ხუთი თვე ცდა ამ ისტორიულ თარიღიდან, ვიდრე ვიტყვოდით, აპრილში 1918 წ., მეზობელ ერებთან ერთათ, რომ ჩვენ არ ვეკუთვნით რუსის იმპერიას, დამოუკიდებელი ვართ, და რადიო ამცნევდა უცხო სახელმწიფოთ, რომ დაიბადა ერთი ახალი სახელმწიფო.

ამიერ-კავკასიის რესპუბლიკამ დიდ ხანს ვერ იცოცხლა. მე არ ვეკუთვნი იმათ, ვინც დიქტატორს, რომ ამიერ-კავკასია დაინგრა შიგნიდან, მიუხედავათ მრავალ წინააღმდეგობათა სწორეთ შინაგან ხასიათისა. ახლათ დაბადებულსა და ნორჩს წაესიენ ჩრდილოეთიდან, სამხრეთიდან—აი მიზეზი.

დგება ჩვენი მისი. ამიერ-კავკასიის თვითუფლი ერთი აცხადებს თავის დამოუკიდებლობას. ესე იგი, პრინციპი იგივე, აპრილში გახაზული,—აქედან მეტი საბუთი ზე ვითა დაბუთლებინ დასამტკიცებლათ.

თაოსობა ორსავე შემთხვევაში ქართველს ეკუთვნოდა. ეს ბუნებრივი, იმდენათ ბუნებრივი, რომ მეტია შეჩერება.

მაშ მისის ჩვენ ვთქვით: «ამიერიდან საქართველოს ხალხი სუვერენულ უფლებათა მატარებელია და საქართველო სრულუფლებიანი დამოუკიდებელი სახელმწიფოა».

მაგრამ სანამ ამ ჩვენთვის საეპოქო სიტყვებს ვიტყვოდით, ჩვენ წაუშმღვარეთ მას, თვით დამოუკიდებლობის აქტში, ასხნა, განმარტება. უკანასკნელში თქვენ ვერ დაინახეთ ერთს, ვფიქრობ, უმთავრესს: რომ ასეთია ქართველ ერის უზუნაესი ნების-ყოფა. ასხნა-განმარტებაში ჩვენ თითქმის მოვიბოდიშებთ, თავს ვიკატუნებთ, გარემოებამ გვაიძულაო—ვამბობთ.

რა მოგვივიდა? ნუ თუ გვაკლდა ნების-ყოფა თავისუფალ, დამოუკიდებელ ერისა? ნუ თუ გვაკლდა აღტყინება? ნუ თუ ისევ «მერანის» კაეშანი გვაკუმუნებდა? ნუ თუ ისევ აკაკის «სატრფოს» ვეჭებდით? ნუ თუ ისევ ილიას გოდება გვესმოდა: «შენ როდის აყვავდები?»

არა, მიზეზი ეს არ იყო. ნების-ყოფა არ გვაკლდა, არც აღტყინება. მოგაგონებთ ისევ ნოემბრის ყრილობას. მოაზროვნე ქართველი, ათასგვარ თეორიებში გახვეული, ისევ ქართველი დარჩა. ნუ დაიკვეხნით გადაიგდოთ ტვირთი, ის ტვირთი, რომელიც ისტორიამ მოგადოთ ზურგზე, რომლის სიმძიმე საუკუნიდან საუკუნე იზრდება. თქვენ შეიძლება დაეცეთ ტვირთით, მაგრამ ვერ მოიცილებთ მას; დატვირთული ჩახვალთ საფლაგოში ან კიდევ დატვირთულივე იდგამებით ფეხზე. ეს თქვენი განჩია, თქვენი არ-

სება. მე არ ვამბობ იუდა-მოლაღატეზე, თუმცა მასაც ესმის, რას ლაღატობს—ეს მისი სასჯელია.

არა, მეტათ უცნაურ პირობებში დავიბადეთ. რევოლიუციის ცეცხლიდან გამოვედით, მისმა ალმა დაგვეწვა. გვაკლდა, რა გვაკლდა? იგივე გამბედაობა, რითაც დავიწყეთ. ჩვენს ნების-ყოფას, ჩვენს ალტყინაბას გულში ვიმარხავდით, გარეთ არ ვაჩენდით. ეგ არ არის ნაკლი თავის თავათ.

არ შეიძლება უმტკინვლოთ დაბადება, მაგრამ ეს იყო სწორეთ უმტკინვლოთ დაბადება! ქართველმა არ იცოდა, მას-არ გაეგონა უმსხვერპლო თავისუფლება, მან ვერ დაიჯერა სასწაული, ვერ დააფასა... ხელიდან გაუსხლტა!

დაგვიდგა მწარე დღეები. ტლანქი, ველური ძალა მაჯლაჯუნად გვაწევს გულზე, გასაქანს არ გვაძლევს, გვტანჯავს.

და ამ ტანჯვის დროს საკვირველი რამ მოხდა: ქართველი უჯერის თავის თავს, იმსკვალვის შეუდრეველი რწმენით, იბრუნებს გამბედაობას. ის, რაც თავისუფლები ხანაში ჩაისახა, მონობის ხანაში გაიფურჩქნა! შეუძლებელია ამ ორი ხანის ერთმანეთისგან დაშორება, ორივემ შექმნა ის მთლიანი, ჩამოყალიბებული ტიპი თავდადებულ მებრძოლისა, რომელსაც დღევანდელი საქართველო იძლევა.

ავგისტო-სექტემბერი 1924 წ.—ეს ახალი თარიღია ქართველ ერის ისტორიაში. ეს იყო დაუჯერებელი... გიჟური გამბედაობა! პატარა საქართველო, დიდი რუსეთი—ორი სრულიად შეუდარებელი სიდიდე.

ქართველს დაავიწყდა მიეხედნა ზურგისაკენ, ჩაეხედნა შიდა ტვირთში. ის იქ დაინახავდა, რომ რაოდენობა ჩვენი სუსტი მხარე იყო ყოველთვის. პატარა ერისთვის არაფერია ისე სავალდებულო, როგორც ძალთა დაზოგვა. ეს იცოდნენ ჩვენმა წინაპრებმა, ამიტომ ვითვლით დღეს საუკუნოებს ჩვენი ერის ისტორიულ არსებობისას.

ავგისტო-სექტემბერი! ეს არის არა მარტო თარიღი, არამედ რაფიელის «სალიკლდეც», საიდანაც სჩქედს უკვდავების შადრევანი. მისი ფერი შვინდისაა, როგორც ჩვენი დროშის. დაიღვარა სისხლი, სიმბოლო ჩვენი გამარჯვებისა.

ჩვენი თაობა არ გაუბრბდა მსხვერპლს იდეისათვის, პლატონის «ეზრამთ» მან იხმარა, რუსეთის მრავალ-ენიან დემოკრატიასთან ერთათ, ძველი რეჟიმის წინააღმდეგ და მით გზა გაუკაფა ეროვნულ საქმეს. ჩვენი თაობა უკანასკნელი არ იყო ამ ბრძოლაში, შეუძლია იამაყოს მით.

მაგრამ უდაოა ისიც, რომ ჩვენს თაობას არ ჰქონდა დასახული გარკვეული ეროვნული მიზანი. ამიტომაც სახტათ დარჩა ის 1917 წ.

ქართველი, დაახლოებით მეცრამეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან, პირველათ ეხლა დერის სისხლს სრულიად გარკვეულ და კონკრეტულ ეროვნულ იდეალისათვის. ღერ ეძებთ მსხვერპლის მეტ-ნაკლებობას ამა თუ იმ კლასის, პარტიის ან პროფესიის მიხედვით. ეგ ხომ უღირსიც იქნებოდა გათხრილ საფლავთა წინაშე.

ყველა გზებს რომში მიყვებართ, იქიდან გამოვდივართ. ქართველ ერს თავისი ახალი ისტორიაც აქვს, ამას ვერ წაშლით. ის არის თანამედროვე ერი თავისი სოციალური ტიკვილებით და პოლიტიკური დიფერენციაციით. ესეც იმდენათ ბუნებრივია, რომ მეტია შეჩერება.

რა არის მას სავალდებულო? ერთათ ყოფნა, მთელი ჩვენი ფიზიკურ და მორალურ ძალების შემოკრიბვა დასახულ მიზნის ირგვლივ, პარტიათა მთლიანი ეროვნული ფორმტი. სოციალური ჭიდილი მხოლოდ თავისუფალ საქართველოში.

აი, რა არის თანამედროვე ერის სიმწიფის მაჩვენებელი. ვართ ჩვენ მდომწიმობით? ცხადია, ვართ.

მოდხა ისე, რომ სხვებმა გვიცნეს ადრე, ვინემ ვიცანიო ჩვენი თავი. მიუხედავათ პარტიულ სხვადასხვაობისა, ეროვნულათ ერთნი ვართ—ქართველნი.

ჩვენ ველტვით თავისუფლებას, დამოუკიდებლობას. აქედან ჩვენი ნების-ყოფა, ჩვენი ალტყინება, ჩვენი გამბედაობა...

ჩვენ გადავლახეთ იმპერიის საზღვრები. ჩვენ შევკვივით დაწინაურებულ კაცობრიობას: ჩვენი თავის ბატონი და პატრონი ჩვენ თვითონ გვინდა ვიყოთ.

ჩვენი საკითხი საერთაშორისო საკითხია. ამას ლაღადებს უკვე გაღებული და აწ გასაღები მსხვერპლი.

აი, ქართული საკითხი.

გრძელული და ხეციალური ბრძოლა.

არა თუ მთელი გარეშე ქვეყანა, თვით მოსკოვის მთავრობა და მისი საოკუპაციო აგენტებიც კი საქართველოში ღრმად დარწმუნებული არიან, რომ ქართველი ერი მთელი თავისი ძალღონით დამოუკიდებლობის აღდგენისაკენ მიილტვის.

მსოფლიო ომის შემდეგ დამორჩილებულ ერთა ამოძრავება საყოველთაო ფაქტი შეიქნა. ეროვნული ბრძოლა თანდათან გაძლიერდა, განთავისუფლების იდეამ სხვადასხვა ერთა შორის მაგარი ფესვები გაიძვრა. განსაკუთრებით ეს უნდა ითქვას საბჭოთა რუსეთის მიერ დამონებულ ხალხთა შესახებ და პირველ ყოვლისა საქართველოზე. სად უნდა ვეძიოთ ამის სათავე?

საქართველო ძლიერი იყო და არის დემოკრატიული ტრადიციებით. სოციალ-დემოკრატიის 30 წლის მოღვაწეობამ ქართველი მშრომელი ხალხი საქმათ გაწვრთნა და რევოლუციის ლაბირინტში სავალი გზა გაუხატა. ერი პოლიტიკურათ მომწიფდა. განსაკუთრებით ეს თვალსაჩინო შეიქნა 1917 წლის შემდეგ, სამი წლის განმავლობაში, როცა დამოუკიდებელმა რესპუბლიკამ ფრთები გაშალა და ქართველი ერის განვითარებას შესაფერის ასპარეზი გაუხსნა. სწორედ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ საბჭოთა რუსეთი ჩვენში შემოიჭრა არა როგორც რევოლუციური ძალა—ასეთი იყო ლენინ-ტროცკის განზრახვა—არამედ როგორც გაშიშვლებული იმპერიალიზმი, რომელმაც მიანგრ-მონაგრია ქვეყანა და ის ბარბაროსობაში გადაიხრალა. საქართველოში მან ვერ პოვა აღნავ ხელსაყრელი ნიადაგი, როგორც ეს მოხდა უკრაინაში. აქ გეტმანი სკოროპადეი დაეყრდნო მემამულეთა წრეებს, თებერვლის რევოლუციის მთავარ ლოზუნგს—მიწის საკითხის გლეხთა სასარგებლოთ გადაჭრა—მან აშკარა ომი გამოუცხადა. ამიტომაც იყო უკრაინის გლეხობა მას აღუმხდრდა, დამოუკიდებელ, მაგრამ იმ ხანათ რეაქციონერ უკრაინას ზურგი აქცია და გზა გაუხსნა საბჭოთა რუსეთის შემოსვლა-გაბატონებას. სოციალურმა რეაქციამ უკრაინას ეროვნული თავისუფლება წაართვა. პირობით, აგარული საკითხის დროზე და შესაფერათ გადაჭრამ და ფართო დემოკრატიულმა რეფორმებმა ქართველ ხალხში დამოუკიდებლობის იდეას მკვიდრი საფუძველი შეუქმნა. სოციალური ბრძოლა ეროვნული თავისუფლების გზა და ხიდი შეიქნა.

ეს კიდევ უფრო თვალსაჩინო შეიქნა მას შემდეგ, რაც საქართველოს შემოესია საბჭოთა რუსეთის ლაშქარი და ჩვენში მოსკოვის აგენტთა ბატონობა დააწესა.

იბადება კითხვს: რას წარმოადგენს ეს საოკუპაციო რეჟიმი?

პირველ ყოვლისა ეს უცხო ძალაა, გადამთილეთა ხიშტით პატარა ერის თავისუფლების ვანადგურებაა. მართალია, იყო დრო, როცა რუსეთის კომუნისტური პარტია პატარა ერებს თავისუფლებას პირდებოდა და რუსეთისაგან გამოყოფის უფლებასაც უთავაზებდა. მაგრამ ეს იყო დემაგოგიური ოინი რუსეთის დემოკრატიის დასაუძღურებლათ და სამოქალაქო ომის გასაჩაღებლათ. და აი, მიაღწიეს თუ არა მიხანს, დაეპატრონენ რა სახელმწიფო ძალაუფლებას, საბჭოთა რუსეთის მესვეურებმა მეფეთა ძველი იმპერიალისტური დროშა ამართეს, სუსტ მეზობლებს ხიშტით იმორჩილებენ, ხოლო ძლიერთა დასატუქსავათ შინაურ სამოქალაქო ომის ცეცხლს უნთებენ და შიგნიდან აფეთქებას ღამობენ. მაგრამ ამ ხნის განმავლობაში ერები საქმათ მოლონიერდენ და საკუთარ ფეხზე დგებიან. კერძოთ საქართველომ 1918—1921 წწ. განმავლობაში აღადგინა საკუთარი სახელმწიფო, გაიკავა თავისი გზა და რასაკვირველია არასოდეს არ შეურიგდება თავისუფლების დაკარგვას.

თებერვლის რევოლუციის ლოზუნგი იყო დემოკრატიის გაბატონება. ეს მოხერხდა საქართველოში, სადაც ხალხი პოლიტიკურათ მომწიფებული აღმოჩნდა, ხოლო ეს შეუძლებელი შეიქნა რუსეთში, სადაც რევოლუცია დღესდღეობით ახალი და უსაშინელესი დესპოტიის დამყარებით დამთავრდა. საქართველოსა და რუსეთის გზა ერთიმეორეს დაშორდა. და აი მოსკოვის მთავრობამ თავისი ხიშტით გააუქმა დემოკრატიული წყობილება საქართველოში და ტირანიული მმართველობა დააწესა! გუშინდელი შავრაზმედი და კაცუპანია ნაციონალისტი ქართველ ერს «წითელ» მოხელეთ მოველინა. დღეს ჩვენში ბრმაც კი ხედავს, რომ მოსკოველთა ტირანიის მოსპობა და დემოკრატიის კვლავ გაბატონება შესაძლებელია მხოლოდ და მხოლოდ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენით.

მაგრამ საბჭოთა რუსეთის ოკუპაციის სიმწვავეს საქართველოს ფართო მასა პირველ ყოვლისა სოციალურ-ეკონომიურ სფეროში გრძნობს. მართლაც, ბოლშევიკებმა ნაცვლათ კომუნისმისა ძველი აზიური დესპოტია აღადგინა. აი სათავე ქვეყნის ეკონომიური დანგრევის და საშინელი სოციალურ-პოლიტიკური რეაქციის გამეფებისა. ყველა საწარმოო ძალებს ერთი დაკვრით კომუნისტური პარტია დაეპატრონა. ის ქვეყანას მოველინა არა მხოლოდ პოლიტიკური, არამედ ეკონომიური ბატონის სახითაც. და აი შედეგი: მოსპეს სამრეწველო ბურჟუაზია, გაანადგურეს მრავალ თაობათა სიმდიდრე. მაგრამ მუშათა ყვლეფა არა თუ მოისპო, პირიქით, ის კიდევ უფრო გაძლიერდა და მუშათა კლასი დაჩაჩანაკდა და ეს იმიტომ, რომ სამრეწველო ბურჟუაზიის ადგილი დაიკავეს დაბალი ზარისხის სპეკულიანტებმა.

განადგურდა მუშათა კლასი. მას აერთვა სწორედ ის უფლება, რითაც თანამედროვე პროლეტარიატი სხვა დამორჩილებულ კლასთაგან ნსხვეფდება. ეს არის უფლება თავისუფალ ბაზარზე თავისი სამუშაო ძალის გაყიდვის და მხაგვრელთა წინააღმდეგ სოციალური ბრძოლის ატეხის. მუშები ფაქტიურათ მიჯაჭვულია ქარხნებზე და მოკლებულია გაფიცვის უფლებას. ამ გზით თავისუფალი სინდიკალური მოძრაობა გაუქმდა. მუშათა კლასს ექსპლუატატორთა წინაშე ხელფეხი შებორკილი აქვს, განძრევის უფლება წართმეული აქვს. პროლეტარიატი მონებათ გადააქციეს. ეს კიდევ ცოტაა. წარმოების შემცირებით მუშა იძულებული შეიქნა მოეკალათებია კომუნისტურ ბიუროკრატიაში (ჩეკა, მილიცია და სხ.), ან და თავი შეეფარებია სოფლისთვის. მოკლეთ, მთელი თანამედროვე საზოგადოება დაირღვა. ახალი დროის კლასები გაუქმდა. ქალაქი ჩამოქვეითდა. წარმოებას სოფელი დაეპატრონა. ამ გზით რუსეთი დიდი ხნით უკან გადაისროლეს.

რა გასაკვირველია, კულტურულათ ამაღლებული ქართველი ერი ასეთ მდგომარეობას ოდნავ ვერ ურიგდებოდეს.

საქართველოში არ მოიძებნება ოდნავ თვალსაჩინო ნაწილი, გარდა უცხო ელემენტებისა, რომლის სოციალური ინტერესი ჩვენში რუსეთის ბატონობის დამკვიდრებას ითხოვდეს. პირიქით, აილეთ მუშა თუ გლეხი, ვაჭარ-მრეწველი თუ ინტელიგენტი. მათი მდგომარეობა ნსხვეფდება, ხშირათ ესენი ერთიმეორეს ებრძვიან, მაგრამ ყველანი ერთად საოკუპაციო რეჟიმის დამხობას ელტვიან. ყველას სოციალური ინტერესი საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას მოითხოვს. თუ თვითმპყრობელობის ეპოს სოციალური მომენტი ქართველობას მეფის წინაშე თიწავდა, დღეს ის მას საბჭოთა რუსეთის წინაშე აერთიანებს და მით საქართველოს განთავისუფლებას აჩქარებს. დღეს სოციალური ბრძოლა ხელს უწყობს ანტიბოლშევიკური ფრონტის გაძლიერებას და რუსეთის იმპერიალიზმის დამარცხებას ემსახურება.

ეროვნულმა ბრძოლამ ახალი უდიდესი მოკავშირე იშოვნა. ეროვნულ მომენტს სოციალური მომენტიც ზედ დაერთო. ამიტომაც არის, რანაირი ბრძოლაც უნდა გაჩაღდეს საქართველოში, იქნება ეს ბრძოლა აშკარა ეროვნული დროშის ქვეშ, გლენთა ამხედრება აუტანელ გადასახადთა წინააღმდეგ, მუშათა შეტაკება პატრონთა წინააღმდეგ თუ სხვა, ყველაფერი ეს აუცილებლათ საოკუპაციო რეჟიმის წინააღმდეგ მიიმართება და ერის განთავისუფლების მოახლოვებას ხელს შეუწყობს. სწორეთ აქ უნდა ვეძიოთ საქართველოს ბრძოლის სიდიადე და მისი უძლეველობა.

ყველა გზას რომში მივყევართ.

საბჭოთა რეჟიმი განწირულია. მისი დაცემა მოახლოვებულთა. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა უზრუნველყოფილია.

ნიკ რამიძეილი.

გ ა გ ვ რ ი თ .

საქართველოს ხალხის აჯანყებას თავისუფლებისათვის ბოლშევიკებმა უპასუხეს—მიფებრუნდეთ სოფელსოა. ხოლო ეს «მიბრუნება» გამოიხატა იმაში, რომ სოფელს უმაღლესათ უწყალობეს თავისი მოსამსახურეთა პირების «თავისუფლათ» არჩევა. დაიწყეს «არჩევანი» ჩეკის და კომუნისტების ზედამხედველობით და ნებართვით. ეს იყო პირველი ცდა დღევანდელი სოფლის გათანასწოებისა თვითმპყრობელ რეჟიმის სოფლისათვის, როცა ყრილობა ბოქაულის ზედამხედველობით ირჩევედა თავის მოხელეთ. ამაზე უფრო შორს ბოლშევიკების «შემოქმედება» რასაკვირველია ვერ წა-

ვა, მარა ესეც მათ ღვთის რისხვით მიიღეს და დაიწყეს უკან-უკან ხევა. თავისუფლების ალაგას აალაპარაკეს პოლიციის აპარატები და ბოლოს გამოვიდა, რომ საბჭოების ყრილობის წევრთა 80 პროცენტი ისევ კომუნისტები აღმოჩნდა. სოფელს ვერ მიანიჭეს ნიკოლოზის უფლებაც კი. ძველი რეჟიმი რამდენიმე მაინც ენდობოდა ხალხს, მამასახლისის მაინც გლეხი თავის გემოზე ირჩევდა. ბოლშევიკები ხალხს სრულ უნდობლობას უტყავდნენ, მის ნება-სურვილს არავითარ ანგარიშს არ უწევდნენ და რა გასაკვირველია, სოფელს იჭერდნენ თავკაში და მას გასაქანს არ აძლევდნენ. სოფელი უუფლებოა, გლეხი კომუნისტების ყმობაშია ჩაქერილი და არც აქვს რაიმე დამოუკიდებელი არსებობა.

ეს სოფლის უუფლებობა ახლა გადაიქცა საქართველოს საერთო უუფლებობათ. აქამდე საბჭოებს რალაცას მაინც ეკითხებოდნენ, მათ საერთო ყრილობებზე პოლიტიკური კამათიც კი გაისმოდა, ადგილობრივ მთავრობას რალაც სამთავრობო ფუნქციები ჰქონდა. ახლა ყოველივე ეს გაჰქრა, თუმცა სახელები ისევ ძველი დარჩა. საბჭოთა უკანასკნელ ყრილობაზე ლაპარაკია მხოლოდ საბალახოზე, არხებზე, გადასახადების უკეთ განაწილებაზე, წყალზე, ბამბაზე—ერთი სიტყვით, საეროხო საგნებზე, რაც წინეთ რუსეთში მაზრის ერობას, ხოლო ჩვენში მაზრის უფროსს ექვემდებარებოდა. მეორე მხრით, ძველი ბოლშევიკური კომისარიატები თანდათან უქმდება და მათ ნაცვლათ ცენტრის რწმუნებულები მყარდება, ისე, როგორც ეს ნამესტნიკის მართველობის დროს იყო. ხელუხლებლათ დარჩა მხოლოდ ჩეკა, ხალხის დარბევა და უდანაშაულოთა დახვრეტა.

ჩამოაქვეითეს რა ასე სასაცილოთ საბჭოები, მას მეთაურათ უკლონისტების ჩანჩალა ლიდერი დაუყენეს. ფ. მახარაძე გახდა ლირსათ «უმალღესი» ნდობისა და სწერს ახლა დეკრეტებს მეჯღოვობაზე, ბანქოზე, გოგირდ «ბუღაზე» და სხვა ასეთ საბოქაულო «პოლიტიკაზე». მახარაძე დიდათ გაბარებულია, თავისი არჩევა რალაც გამარჯვებოაც კი დასახა და საამისო «სეფე» სოქყვა წარმოსოქვა. ნამდვილათ კი ის კანოსაში მიაბრძანეს და შალვა ელიავას წინაშე დააჩოქეს. ეს მან გემრიელათ მიიღო და შეუდგა «ახალი ხანის» თავის სასარგებლოთ გამოყენებას. ის მეტათ აღფრთოვანებულია იმ ყრილობით, რომელმაც ის უმალღესი ნებართვით თემეჯღომარეთ აირჩია და მოყოლია თავის ამრჩეველთა ქებას. «სად მომხდარა და ვის გაუგია,—სწერს ის,—რომ ქალამნიანი გლეხი, შეიძლება წარაკითხვის უკოდინარიც, გამოსულიყოს და საჯაროთ კრიტიკა ვაკეთებდნენ მთავრობის მოქმედებისათვის და პირდაპირ, უშუალოთ, თავის ძმების და ამხანაგების სახელით ელაპარაკოს გლეხების საყირობაზე, მათ პირ-ვარამზე» («კომუნისტი», ნ-რი 80).

აი რა დიდი ამბავი მომხდარა: გლეხმა თურმე გაბედა ენის დძვრა საბალახოსა და გზების შესახებ! ამ ვაქებატონს ახლა აღარ ახსოვს, რომ გლეხი ასეთ «კრიტიკას» მუდამ მისდევდა და ეს არც ოდესმე აკრძალული ქონებია. ის მუდამ ჩიოდა ამ საგანზე ბოქაულთან, მაზრის უფროსთან, გუბერნატორთან. ის მხოლოდ ვერ უბედავდა მეფის მთავრობას აშკარათ პოლიტიკურ კრიტიკას, ვერ ბედავს დღესაც. საბჭოთა ყრილობაზე არც ერთი მოლაპარაკე არ შენებია პოლიტიკურ საკითხს, ხოლო ჩუმათ, თავინათ შორის მას უმთავრესათ ეს საკითხები აინტერესებს, ისე როგორც ეს მას ძველი რეჟიმის დროს სჩვეოდა. მახარაძეს ალბათ არასოდეს არ უნახავს გლეხთა არალეგალური კრებები, სადაც «ქალამნიანი» ორატორი მეფის მთავრობას ძირს უთხრიდა. ქართველი გლეხი მას ალბათ პოტენტოტათ მიაჩნია. რომელიც მხოლოდ ახლა სწავლობს ამოსაღებს. კომუნისტები ხალხისაგან ვაცილებით უფრო დაშორებულნი არიან. ვინემ მეფის აგენტები იყვენ.

მახარაძისებურ სიბრიყვეს არასოდეს არც ერთი ბოქაულიც კი არ იტყოდა.

ამნირათ, უკლონისტებმა აღგვიტყვეს ქვეყნის შენბრევა და გაათავეს პინჟულას წინაშე დაჩოქებით. ეს ლაჩარი ხალხი არაფრით გავს თურქესტანის «უკლონისტებს», რომლებმაც გაბედეს და კიდევაც გაიტანეს უზბეგისტანის გამოყოფა და პირდაპირ, უშუალოთ საბჭოთა კავშირში შეყვანა. საქართველოს გაუზბეგისტანებაც კი ვერ შესძლეს მახარაძის ამქარმა. და ახლა, უზბეგისტანობას კი არა, უბრალო ერობის ფუნქციებსაც მოკლებული ერი მათ დიდ მიღწევათ მიაჩნიათ და გაკვირვებას გამოთქვამენ იმ გლეხისადმი, რომელიც თურმე ისე განვითარებულა. რომ თავის დღიურ პირ-ვარამზე ლაპარაკობს! ისინი ამითაც კმაყოფილი არიან. ამაზე შორს მათი იდეალი ახ-

ლა აღარ მიდის. მხოლოდ ამ კმაყოფილების გასადიდებლათ თან უმატებენ—ასეთი ამბავი არც მენშევიკების დროს მომხდარაო! კრების და სიტყვის სრულ თავისუფლების ხანაში გლახს თურმე არ შესძლებია თავისი აზრი საჯაროთ გამოეთქვა! ვის აჯერებს ამით ბ. მახარაძე. ქართველ მკითხველს? მან ხომ ყველაფერი კარგათ იცის, თავის თვალთ ნახა მენშევიკური და ბოლშევიკური რეჟიმი და კაი ხანია განჩინება გამოიტანა. არა, ასეთი თვალთმაქცობით ეს უკლონისტების ჩანჩალა ტოლუშმაში ვერ დაფარავს თავის ჩამოჩანჩალებას ელიავა-ორჯონიკიძემდე. ამათგან მან უკვე მიიღო შენდობა...

მახარაძეს შეუძლია თავი ინუგეშოს იმით, რომ ის შენდობას არა თუ ღებულობს, არამედ თვითნაც არიგებს. შენდობა მამაო—მიამხსეს მას აქედან-იქიდან და ამით შორის ყველაზე უფრო მყვირალათ პ. გელეიშვილმა. ეს ვაებატონი გაუთავებენ წერილებში მოგვითხრობს. თუ რატომ «მეტეი ვერ მოითმინა», თუმცა ყველაზე იცის, რომ პეტრეს არასოდეს არ ქონებია მოსათმენი ტვირთი. მთელი მისი სულიერი ბარგი-ბარხანა კატას აეკიდებოდა და მას არაფერი მიმატებია არც ერთი რევოლიუციით. ეს ცარიელ-ტარიელი კაცი ახლა თითო არშინ ფელეტონებს აცნობს და კომუნისტების დაცარიელებულ ორგანოს ავსებს. ამათაც ახლა მეტათ ესაუბრობათ გრძელენიანი რენეგატი (ალბათ დედდარინმა გაათავა თავისი როლი), რომელსაც აზრი არ აწუხებ, მხოლოდ ენა კი დუღამ ექავება. პეტრეც სვითსავით იწყებს—ჩეკის მასალებით, პოლიციურ ჯურღმულში შეკრებილი ცნობებით. მისთვის ეს არც ისე ახალი ამბავია. პეტერბურგის გრადონახალსტვოს ორგანოს და «თფილისის ფურცლის» თანამშრომელი ჩვეულია პოლიციის ლიტერატურით დაიწყოს. მხოლოდ მაშინ ერთი პარტია მას ამოიყვანდა ამ ტალახიდან და გარეცხდა, ახლა კი აღარც ამომყვანი ყავს და არც ამოსყვანია—მეტათ ღრმით ჩაფლულია. ის იწყებს თავისი სტიქიით—ამა თუ იმ პირის ლანძვავიანებით. სხვანაირათ მან არც იცის წერა და არც არასოდეს დაუწერია. ვინც რამეს აწყენინებს—პეტრეც მას მივარდება პირველ ყოვლისა. აი კარლო ჩხვიძე დიდი დამნაშავე გამოდგა, მან თურმე პეტრეს დუღუჯზე არ დაუკრა ბათომში. მარა მაშინ იყო ორი პეტრე: ერთი ის, რომელმაც მთავრობას ნდობა გამოუცხადა, ხოლო მეორე ის, რომელსაც მეორე დღეს ეს ნდობა უკან მიჰქონდა. რატომ? შუაში მოხდა ერთი პატარა ამბავი—პირველმა პეტრემ გაიგო, რომ ის თურმე სახლვარგარეთ არ მიდის და უტებ გადაიქცა მეორე პეტრეთ. ახლა ამის გამო ის პასუხს სთხოვს ჩხვიძეს. თორღანისა და მრავალ სხვა პირებს. დიახ, მას აქვს საბუთი იყოს უკმაყოფილო და თავის გულისწყრომით ავსოს «კომუნისტი». საუბედურათ, ამით ის არ დაკმაყოფილდა და შეტობა მისთვის უცხო მძატერიაშია, პოლიტიკურ აზროვნების სფეროში! პეტრეს პოლიტიკური აზროვნება! ვითომ და რატომ არა! თუ უძაღლო ქვეყანაში კატას აყეფებენ, რატომ უპოლიტიკო ქვეყანაში პეტრე არ აყეფდეს! ბოლშევიკებისათვის ყველაფერი მისაღებია. ოღონდ მათ ჩამქრალ კერას ერთი მუგუზალი კი შეურთონ... საწყალი პეტრე, იყო—ყოფნას არ ვტყობილობდით. არ არის—არ ყოფნასაც ვერ შევიტყობთ. მიირთვან ბოლშევიკებმა. ალბათ ერთ-ორ თვეს აძახებენ და მერე საკენჭზე დააბმენ. პეტრეც მოისვენებს და ყველაფერს აიტანს...

გელეიშვილს მიემატა ალიხანაშვილი. ამასაც თავისი ანგარიშები აქვს დემოკრატიულ საქართველოსთან. მისი «დიდებული» მოღვაწეობა ახალციხეში დაბოლოვდა მისი აქედან გადაყენებით და სამართალში მიცემით, მსგავსათ არჩილ რუხაძისა, რომელიც თფილისის პროლეტარიატს პურის მაკვირ ნავავს აუქმევდა. ესენი იხსნა ბოლშევიკების შემოსევამ და რა გასაკვირალია ამ შემოსევის მაღლიერი იყვენ. მარა ვაი თუ ბოლშევიკები მართლა დაინტერესდენ ალიხანაშვილის «მოღვაწეობით» და გამოუქქონ ძველი ამბები. არა გვონია ეს დიდათ დაეხმაროს მას ახალ სარბიელზე, თუმცა ბოლშევიკებისაგან ყველაფერი მოსალოდნელია. ეს ვაებატონები ახლა თავისი ამხანაგების სისხლით ვაჭრობდასც აღარ ვრიდებია!

აი თითქმის ყოველ დღე გაყვირიან: პეტრელის დელეგაციამ სიმართლე მოფინა მთელ ქვეყანასა, თუმცა კარგათ იციან, რომ დელეგაციის მთელი ანგარიში საქართველოს შესახებ დაწერილია მისი ექსპერტის მაკდონელის მიერ. ვინ არის ეს პირი? ესეც კარგათ მოეხსენება ბ-ბს. ის ვახლავს თანაშემწე იმ ინგლისელი ოფიცერის ტიკჯონსონისა, რომელსაც ბ-ბი აბრალდებენ ბაქოს შინ კომისარის მოკვლას იმიერ-კასპის მხარეში 20 ნენენისთვეს 1918 წ. თუ ეს ბრალდება მართლა სჯერათ ბ-ბს. თუ ისინი

მართლა ინგლისელი ოფიცრების მიერ არიან დახოცილნი, ამ შემთხვევაში მაკდონელის ცხომ მათ შორისაა. რატომ მას პასუხი არ მოსთხოვეს თფილისში, რატომ შემოუშვეს კავკასიაში? ალბათ იმიტომ, რომ მაკდონელი მათი ბატონობის მადიდებელი იარაღი გადმოქცა და ამით მიიღო ყველა ცოდვების მიტევება. ასეთი «ამხანაგები» აღმოაჩნდათ შაუმიანს და ალიოშა ჯაფარიძეს. ტროცკიმ მთელი ალიაქოთი ასტეხა იმის გამო, რომ საქართველოს მენშევიკებმა არ დაიპირეს ინგლისელი ოფიცრის ვილაც აგენტი, რომელსაც, ჩაიკინის თქმით, მონაწილეობა უნდა მიეღო კომისრების დახოცვაში. ხოლო ბოლშევიკებს ხელში ჰყავდათ თვით ის ოფიცერი და არა თუ დაიპირეს, პირიქით ქება-დიდებას ასხამენ მას. ივაჭრეთ, ბატონებო, ამხანაგების სისხლით, მეტი რაღა დაგრჩენიათ!

ახლა ერთი ვიკითხოთ, რა სიმართლე ცხადჰყო პერსელის დელეგაციამ. და თუ ეს სიმართლე ოკუპანტებისათვის ხელსაყრელია, როგორ მოხდა, რომ მათ ეს თავის ორგანოებში არ გადაბეჭდეს? დელეგაციამ მართლა სთქვა ზოგი რამ მართალი, მარა ეს მიმართულია ბ—ბის წინააღმდეგ, სთქვა ბევრი ტყუილი—ეს მიმართულია ხალხის წინააღმდეგ. კომუნისტები ორივეს ხელს აფარებენ. აი პერსელის სიმართლე:

«უქვეს გარეშეა, მენშევიკების მართველობა უფრო სიმპატიური იყო ქართველთა უმრავლესობისათვის, ვინემ ბოლშევიკური მართველობა» (გვ. 28).

«მართალი არ არის, ვითომ აჯანყებულნი შეიცავდენ მხოლოდ მეფის ოფიცრებს, თავდაზნაურობას და მთის ბანდიტებს, როგორც ამას ამტკიცებენ ნაკლებათ ქკვიანი ენტუზიასტი ბოლშევიკები... აჯანყებას ალბათ თანაუგრძნობდა ქართველთა უმრავლესობა და მას მხარს დაუჭერდა, რომ გამარჯვებით დასრულებულიყო» (იხ. გვ. 211).

«მიუხედავით ასი წლის წინეთ რუსეთის მიერ ძალით შემოერთებისა, ქართველი ხალხი განაგრძობს ბრძოლას თავის სუვერენობისათვის» (გვ. 217).

«როცა მოსკოვში დავბრუნდით, მთავრობას მოვასხენეთ ჩვენი აზრი საქართველოს შესახებ და განვუცხადეთ, რომ რესპუბლიკის პრესტიჟი მოითხოვს საქართველოდან წითელი ჯარის გამოყვანას და იქ ჩეკის მოსპობას» და სხ. (გვ. 216).

აი სიმართლე პერსელის ანგარიშიდან.

რაც შეეხება ტყუილებს—ის აუარებელია, ბ—ბის მიერ მაკდონელისათვის ნაკარნახევი. დელეგაციის აზრით—ხალხი კმაყოფილია საბჭოთა სისტემით, ეკონომიურათ ქვეყანა აყვავებულია. აჯანყების დროს მენშევიკებმა დახვრიტეს ბოლშევიკთა მძევალნი და არა პირიქით. ბაქოს კომისრები იმიერ-კასპიაში მენშევიკებმა დახოცეს და არა ინგლისელებმა და სხვა და სხვა, ერთი მეორეზე უარესი უმსგავსეობა. ეს არის სიმართლე? გადაბეჭდეთ და ქართველი ხალხი კარგათ დააფასებს მაკდონელის ნაცოდვილეს, დაწერილს ბოლშევიკების გულის მოსაგებათ და შენდობის მისაღებათ 1).

ფრანტის გარდევკვა.

მოხდა ის რაც არ უნდა მომხდარიყო. ბ. კედია-ასათიანმა სრულიად მოულოდნელათ გამოსცეს თავისი ორგანო «სამშობლოსათვის» და ის სახეებით მიმართეს წინააღმდეგ არა ბოლშევიკური მტარვლობის, არამედ ს.დემოკრატიულ პარტიისა. ისინი ლმობიერათ ეპყრობიან ვეშაქლასაც კი, მას ზუთიოდენ სტრიქონს უძღვნეს, სამაგიეროთ მთელი იერიში მიიტანეს იმათზე, ვისაც მუდამ ებრძვიან ბოლშევიკები, რენევატები და მათი ამჟოლ-დამჟოლნი. ამით მათ საჯაროთ გაარღვიეს ერთი ეროვნული ინტერპარტიული ფრანტი და გვერდში ამოუდგვენ საქართველოს მოსისხლე მტერთ. ესენი ცალ-ცალკე მიდიან, მარა ერთათ გვცემენ. ორივე ამ შემთხვევაში ერთნაირათ აზროვნებენ—სოციალ-დემოკრატიის წაქცევით ხელს მოვიტობთო. ანგარიშიში ტყუედება მხოლოდ ერთი მხარე—კედია-ასათიანი. მთავარი ციხე-სიმაგრის მოშლა უქვეყნელა მტერს—ბოლშევიკებს—გააძლიერებს და არა სხვა რომელიმე პარტიას საქართვე-

1) ჩვენ გამოვეცით ინგლისურათ წიგნაკი დელეგაციის წინააღმდეგ ჯერ კიდევ მისი ანგარიშის გამოქვეყნებამდე. წიგნაკმა მოიარა თითქმის მთელი ინგლისის პრესა. პერსელმა გადაყლაპა, ვერაფერი სთქვა. ნ. ჟორდანიას უპასუხა ჩვეულებრივი ტყუილებით. ახლა იბეჭდება მეორე წიგნი პერსელის წინააღმდეგ საშენაზე.

ლოში. რუსის მონარქისტებს უხაროდა დროებითი მთავრობის დაცემა ოქტომბრის გადატრიალებით, ახლა ჩვენი ჯერი დადგება. მაგრამ მოსტყუევენ. ახლა ამავე გზას დაადგენ ასათიანი და კედია, დაჰკარით სოც. დემოკრატის, აი ჩვენი მტერი! ამ ოთხ წელიწადს მათ არაფერი უსწავლიათ. ყველაფერი დაიწყინათ. ეს ორი პირი ამავე ლოზუნგს აყენებდნენ ბათუმში, ჩვენი დამარცხების დროს. მაგრამ ცხოვრებამ ეს ხაზი დამარცხა და ყველა ანტი-ბოლშევიკური პარტია ერთ უღელში, ერთ ფორნტში შეაბა. ბრძოლა პარტიათა შორის შეანელა, ბრძოლა საერთო მტრის წინააღმდეგ გაძლიერდა,

და აი ახლა ამ ერთობას ლახვარი ჩასცა იმავე ასათიან-კედიამ. ვისი სახელით, ვისი დავალებით? ნაციონალ-დემოკრატიული პარტიის თუ თავისი პირადი გადაწყვეტილებით? რამდენათ ვიცით, პარტიას არც საქართველოში და არც აქ, უცხოეთში, ამგვარი გადაწყვეტილება არ გამოუტანია. მაშასადამე, უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს საბედისწერო ნაბიჯი გადადგეს პირადათ კედია-ასათიანმა. მათი ხაზი ერთხელ დამარცხდა, ახლა ისევ წამოაყენეს ბედის საცდელათ. ეს ძველი სიმღერა მათ ახალ სიტყვიერებაში გავხვიეს, ახალი საბუთები მოიმიზნეს და განზე გადავეს.

ახლა მოიგონეს ჰამბურგის სოც. კონგრესი, თუმცა მას შემდეგ დიდმა ხანმა განვლო და ბ. კედიასათვის მას არ დაუშლია პარიზის ინტერპარტიულ კოლეგიის წევრი გამხდარიყო. მისი აზრით ჩვენ პარტიას «ორჟოფობა» გამოუჩენია იმით, რომ მის დელეგაციას მხარი დაუჭერია კონგრესის რეზოლიუციისათვის შესახებ რუსეთის მთავრობის იურიდიულათ ცნობისა. რეზოლიუციას რომ ამის მეტი არაფერი ეთქვა—მისი მხარის დაჭერა მართლაც დიდი სიბრძნევე იქნებოდა, ვინაიდან ეს იქნებოდა საქართველოს ანექსიის დადასტურება. მაგრამ სწორეთ ეს ასე არ არის; კონგრესმა მეორე რეზოლიუციით საქართველო გამოყო რუსეთისაგან და მისი სუვერენობის აღდგენა მოითხოვა. ე. ი. მან იცნო ორი სუვერენობა—რუსეთისა რუსეთში, ქართველების საქართველოში. კონგრესი დაადგა იმ გზას რაზედაც თავიდან ადგა საქართველოს სოციალ-დემოკრატია—რუსეთი და საქართველო თანასწორ იურიდიულ პირობებში ჩააყენა. ეს იყო ჩვენი დიდი მიღწევა საერთაშორისო მასშტაბში, რაც დაადასტურა უცხოეთის ინტერპარტიულ ორგანიზაციამ. მათ შორის ნაც. დემ—მაც. ახლა, მესამე წელიწადს, გამომდგარა ბ. კედია და ამ მიღწევასაც წიხლავს. თუ ეს საბუთი ფორნტის გარღვევისათვის გამოსადეგია, სად იყო ის ამდენ ხანს?

მეორე ძველი ამბავი, რომლითაც ახლა ბ. კედია მიზეზობს, არის საციოთი გეგმონიისა. ის დიდათ განუთრისხებია ნ. ჟორდანიას აზრს «პარტიამ უნდა შეინარჩუნოს როლი გეგმონიისა» და კითხულობს გეგმონია თუ ეროვნული ფორნტი! ამ ორ დებულებას შორის არავითარი დაპირდაპირება არ არის და არც შეიძლება იყოს. პირველი ხატავს სრულიად უდავო ფაქტს. საქართველოში სოც.-დემოკრატის აქვს გეგმონია ეს 30 წელიწადია და ნათუ ახლა გაიგონა ეს ბ. კედიამ? მისი გეგმონიით და ხელმძღვანელობით დატრიალდა ჩვენში ყველა დიდი რევოლუციური და ნაციონალური მოვლენა. ის არის დღესაც მთავარი სიმაგრე, რომლის დაწვრთვას ამათ ცდილობს მტერი ეს ოთხი წელიწადია. ის არის ეროვნული ფორნტის მთავარი მეციხოვნე, მტრის ბანაკში შეჭრილი, პირველ სანგრებზე მდგომი და შეუჩერებელი, შეუდრეკელი მებრძოლი. ქართველ ერის დიდმა უმრავლესობამ სოც.-დემოკრატიაში გამოხატა თავისი პოლიტიკური, ნაციონალური და ეკონომიური მისწრაფება. ყველაფერი ეს არ მოსწონს ბ. კედიას, მაგრამ რა მოსატანია ეს ახლა განდგომის მიზეზათ, როცა ის ძველი ამბავია, საყოველთაოთ ცნობილია, რასაც არ დაუშლია ნაც.-დემ. პარტიისათვის ერთ ფორნტში შემოსულიყო საქართველოში და უცხოეთშიაც.

ბ. კედია იმეორებს თავის ძველ დებულებას—პარტიული დროშა ეპირისპირება ეროვნულ დროშას. ნამდვილათ კი პარტიული დროშა ერის და მისი შემადგენელ ნაწილების დროშაა. მიმოიხედოს ავტორმა ევროპაში და ყოველგან დაინახავს ამავე მოვლენას. ინგლისში ბალდვინის კაბინეტი პარტიულია, მარა ჯერ არავის უთქვამს ის არ იყოს ინგლისის დროშა. ყველა ქვეყანას ერთი ან რამდენიმე პარტიათა ბლოკი მეთაურობს, ყოველგან პარტიობაა, უპარტიობა—ეს ბოლშევიკების მოგონილია. დიდი ომის დროს გაბატონებულ პარტიას ეხმარებოდნენ, მის გეგმონიის ქვეშ მუშაობდნენ ოპოზიციის პარტიები და სწორეთ ამაში გამოიხატა ეროვნული ფორნტი.

ამნაირათ, ერი დემოკრატიული გზით ანდობს თავის საქმეებს ხან ერთ, ხან მეორე პარტიას. ყოველ ასეთ შემთხვევაში გაბატონებული პარტია არის ეროვნული პარ-

ტია. ერის ინტერესების ოფიციალური წარმომადგენელი და დამცველი, საერთო გაკორების დროს ამ პარტიას ეხმარება ოპოზიცია და ადგენენ ერთ ნაციონალურ ფრონტს. როგორც კი საფრთხე ქრება, პარტიათა შორის ბრძოლა ისევ ძალაში შედის. რასაც საბოლოოდ სჭირს ერის საარჩევნო კონსულტაცია. ჩვენ სწორედ ვიმყოფებით საერთო საფრთხეში, ოპოზიცია. ანუ პარტიული უმცირესობანი, მოვალე არიან გვერდში ამოუდგენ გაბატონებულ პარტიას და შეადგინონ საერთო ფრონტი. ეს ასეც მოხდა. მხოლოდ დღეს კი ბ. კედიამ ასათიანი გამოეყო ამ ფრონტს და ააფრიალეს განდგომის დროში.

ბ. კედიამ არ იკმარა ძველი ამბების ახლათ მომიზნება და შეუდგა ახლის გამოგონებას. ის სწერს:

«ენიდან კარგათ იცის (ნ. ქორდანიამ), რომ ყველა არ მოისურვებს მენშევიკების გეგმონიის ქვეშ დადგომას ან სოციალისტური სულისკვეთებით ბრძოლას, ამიტომ ამ ურჩებს ფაშისტებათ ნათლავს და ბრძოლას უტყაღებს. იგი სწერს: «ამ გვარ (ფაშისტური) ელემენტებთან საერთო არაფერი გვაქვს» და სხვ.

აქ, როგორც ხედავთ, ბ. კედიას აზრით, ნ. ქორდანიამ ფაშისტებათ ნათლავს ყველა იმ ელემენტებს, რომელნიც არ იცნობენ სოც.-დემ. გეგმონიას. არაფერი ამის მზგავსი არ სწერია ქორდანიას ბროშურაში და ის საესებით კედიას შეთხუზულია. და ეს იმდენათ ბრიყული დებულებაა. მისი სიმახინჯე ისე ნათელია, რომ დიდ გარკვევასაც კი არ მოითხოვს. რომელიმე პარტიის გეგმონიის უარისყოფა ფაშისტობას არ ნიშნავს. ფაშისტის დამანასიათებელი თვისებაა დემოკრატიის უკუგდება და პიროვნების თუ ვიწრო ჯგუფის დიქტატორობა მთელ ხალხზე. საქართველოში ასეთი მიმდინარეობის არსებობა ჯერ ჩვენ არ ვიცით, შეიძლება იყოს, შეიძლება არა. აი ამიტომ ასე სათუთო სწერდა ნ. ქორდანიამ შემდეგ სტრიქონებს:

«შეიძლება ჩვენში არსებობენ ფაშისტური ელემენტები, პიროვნების თუ ჯგუფის დიქტატორობის მოტრფიალენი. ესენი უუკველათ შეეცდებიან განთავისუფლებულ საქართველოში ხელში ჩაიგდონ მართველობა და თავისი კლასიური სულისკვეთება ერს თავს მოახვიონ. ასეთ შემთხვევაში ატყდება სამოქალაქო ომი და შიგ თავისუფალი საქართველო დაიღუპება. ამგვარ ელემენტებთან საერთო არაფერი გვაქვს». (იხ. «რა მოხდა», გვ. 35).

აი ეს ამონაწერი არაფრით არ გავს იმ აზრს, რომელიც ბ. კედიამ ბროშურის ავტორს მიაწერა. არც ერთ პოლიტიკურ პარტიას ეს ციტატა არ ეხება და სწორედ საკვირელია რანაირათ შეთხზა ჩვენმა კრიტიკოსმა თავისი ბრალდება. შეიძლება თავისთავი მიაჩნია ფაშისტათ, მაშინ თქვას ეს პირდაპირ და ამკარათ. და ჩვენც გვეცოდინება ვინ არიან «ფაშისტური ელემენტები». ნაც.-დემ. პარტია კი ჩვენ დემოკრატიულ და არა ფაშისტურ პარტიათ მიგვაჩნია და თუ ბ. კედიამ წინააღმდეგს დავეიმტკიცებ—ეს იქნება საესებით ახალი ამბავი და მას შესაფერ ანგარიშს გაუწევთ.

ბ. კედიამ ამ ერთ გამოგონებას უმატებს მეორეს, გაცილებით უფრო მახინჯს და კრიმინალურს. ის სწერს:

«აქ ისეთი შორი-ახლო მანიფერია მოაზრებული, რომელიც მის ავტორს მტრის ბანაკში მისვლას უადვილებს». არა, ეს ბ. კედიას საკუთარი «მანიფერია» საერთო ფრონტის ჩასაშლელათ მომიზნებული. თუ სოციალდემოკრატია «მტრის ბანაკში» მიდის, ვინ რჩება საქართველოს ინტერესების დამცველი? ბ. კედიამ და ასათიანი? ეს იქნებოდა სწორედ ის, რასაც ასე ნატრობენ ბ.ბ. ბ. კედიამ მათ ახარებს. ბრძოლას მათ უადვილებს, ქართველ ხალხში ცრუ ხმებს ავრცელებს, ერში რყევა და დაბნეულობა შეაქვს. უტყობოში სახელს გვიტყვენ—ერთი სიტყვით, უნებურათ აკეთებს ბოლშევიკების საქმეს. ეს არც არის ოინი, პოლემიკური ფანდი, სიტყვით მასალა; ეს არის ამკარა დანაშაულობა. აზრებული თუ შეუგნებელი პროვოკაცია.

ქართველმა ხალხმა კარგათ იცის, რომ არსად, არც ერთ ქვეყანაში სოც.-დ—ია ბ-შმის ბანაკში არ მისულა. პირიქით, ამ პარტიამ იხსნა მრავალი ერი ბოლშევიკურ წაღვევისაგან და დღესაც მისი მთავარი იდეური მოპირდაპირე და მისი გამანადგურებელი სწორედ ის არის. ეს საყველათათ ცნობილია, საყველათათ აღიარებულია.

ბ. ასათიანის წერილზე დაპირაკი ზედმეტია. ის გლახათ ცოხნის ბ. კედიას აზრებს. თუ მათ განდგომა გადაწყვიტეს—მომიზნება რა საჭიროა. მხოლოდ თქვით ნათლათ, ბატონებო, რაც უსურთ. ფრონტის გარღვევა მიკობ-მოკობით არ დაიმალება.

ქართველმა მკითხველმა იცის კომუნისტური პრესიდან თუ რა უდიერათ მოეპყრო ქართველ ხალხს და მის განმათავისუფლებელ ბრძოლას ინგლისის ტრედუნიონების დელეგაცია, რომელმაც ოკუპანტების მოწვევით ორიოდ დღე დაჰყო თფილისში. მან არ იცის მხოლოდ ის, რომ დელეგაციის ქცევამ გამოიწვია უღრმესი აღშფოთება მთელ მუშურ სოციალისტურ ინტერნაციონალში. სამწუხაროდ ადგილის სიმცირე შეძლებდა არ გვაძლევს მოვიყვანოთ აქ თუ გინდ ნაწილობრივ ამონაწერები სხვადასხვა ქვეყნების პრესიდან. გავაცნობთ მკითხველს ორიოდ ადგილს სოც. ინტერნაციონალის მდივნის ფრ. ადლერის წიგნაკიდან («ინგლისის დელეგაციის ანგარიშის შესახებ»), რომელიც საქციალურად არჩევს დელეგაციის მოხსენებას და ამავე დროს სისწორით გამოხატავს ევროპის სოციალისტური საზოგადოებრივი აზრის გულწრფელ აღშფოთებას.

დელეგაციის მოხსენების სწორად დასაფასებლათ ადლერი აღნიშნავს უპირველესათ, რომ მოხსენება, თვით დელეგატების მოწმობით, შეუდგენიათ არამათ, არამედ ექსპერტებს, რომელთაგან არც ერთს წარსულში არავითარი კავშირი არ ჰქონია მუშათა კლასთან და მის მოძრაობასთან. სამივე ექსპერტი ინგლისის იმპერიის ყოფილი დიპლომატიური მოხელეებია. კერძოდ მაკდონელი. ავტორი მოხსენების იმ ნაწილისა, რომელიც საქართველოს ეხება, რევალიუციამდე ყოფილა ინგლისის ვიცე-კონსული ბაქოში, შემდეგ—1918-ში—ინგლისის სააკუპაციო ჯარებს შემოპყროლია კავკასიაში უკვე მაიორის ჩინში.

ფრ. ადლერი თავის წიგნაკის იმ ნაწილს, რომელიც საქართველოს შეეხება, არქმევს: «იმპერიალიზმის გამართლება».

«საქართველოზე — მოგვითხრობს ავტორი — დელეგაციამ ოთხი დღე დახარჯა, ანდა, უფრო სწორად რომ ვთქვათ, ოთხი დღე გაატარა თფილისში, ვინაიდან მას საქართველოში არაფერი უნახავს გარდა ამ ქალაქისა და რკინის გზის ლიანდაგისა, რომელზედაც, მოგზაურობის ამ ხანზე, მის საგანგებო მატარებელს ახლდა მცველათ წითელი არმიის განსაკუთრებული რაზმი. აქ მიღებული «შედეგები» სწორედ რომ განსაკვირვებელია ოთხი დღის ვადასთან შედარებით: წიგნის ნაწილი ამიერკავკასიისა და საქართველოს შესახებ აღწევს ნამდვილ კულმინაციურ (უმალეს) წერტილს მთელი მოხსენებისას. ვინაიდან «ექსპერტები» აქ თავის ნამდვილ მშობლიურ სტიქიაში გრძობდნენ თავს, აქ მათ შესძლევს სრული თავისუფლება მიეცათ იმ სიმპატიის გრძობისათვის დამპყრობ იმპერიალისტურ პოლიტიკისადმი, რომელიც ბრიტანეთის მთავრობის სამსახურში შეიძინეს. აქ მაკდონელს შეეძლო რუსის სააკუპაციო ჯარების მიერ მიღწეულ «შედეგების» დასაფასებლათ უშუალოთ ესარგებლა იმ გამოცდილებით, რომელიც საქართველოში შეიძინა როგორც «ოფიციალურმა მონაწილემ ბრიტანეთის სააკუპაციო ჯარებისა»...

«ეს თავი საქართველოს შესახებ — ამბობს მეორე ადგილას ადლერი — დაუფასებელია დიდი ბრიტანეთის და სხვა კაპიტალისტურ საწვლმწიფოების იმპერიალისტური თვალსაზრისით. ვინაიდან არ არის დავიწყებული არც ერთი არგუმენტი იმპერიალიზმის სასარგებლოთ, რომელსაც ამ თავში კუროთხევა არ ეძლეოდეს ინგლისის პროფესიონალურ მოძრაობის სახელით. დაწყებული წვრილმანი ხითხითით «პარიზში კომფორტით ცხოვრებ მეთაურების» წინააღმდეგ და გათავებული ერთა თვითგამორკვევის უფლების გადაჭრით უარყოფით — ამ თავში მოიპოვება ყველაფერი ის, რაც თავისი დამპყრობი პოლიტიკის გასამართლებელ არგუმენტათ შეუძლია გამოიყენოს დღეს თუ ხვალ ყველა იმპერიალისტურმა მთავრობამ»...

«ჩვენ არ გვინდა ვილაპარაკოთ აქ ყოველივე იმის შესახებ, რაც ამ თავს (იმ ნაწილს მოხსენებისას, რომელიც საქართველოს შეეხება) სამარცხვინო მოვლენად ხდის მუშათა მოძრაობისათვის, მაგრამ ერთ მომენტს ვერ აუვლით გვერდს. ყველაზე უფრო საზიზღარი, რაც მოხდა სექტემბრის აჯანყების დროს საქართველოში, იყო არა ბოლშევიკების მიერ ჩადენილი მასიური ხვრეტა საზოგადოთ, არამედ მძევლების დახვრეტა, რომელთაც მრავალი თვის წინად აჯანყებამდე იყვენ ცინებში ჩამწყვდეული და რომელთაც არ შეეძლოთ რაიმე დამოკიდებულება ჰქონოდათ აჯანყებასთან. თბილისის ბოლშევიკური განხეთები, რომლებიც ოფიციალურად იუწყებოდნენ ამ ხვრეტის

შესახებ, მიღებული იყო ლონდონში დელეგაციის გამგზავრებამდე, რამოდენიმე კვირის წინ. მიღებული იყო აგრეთვე თბილისის ბოლშევიკურ «რაბოჩაია პრავდა»-ს 1924 წლის 11 სექტემბრის ნომერი, სადაც მოთავსებულია ბოლშევიკური მეთაურის, კანიაინის, განსაცვიფრებელი სიტყვა, რომელშიაც ის სასაცილოდ იგდებს მენშევიკებს იმის გამო, რომ «მათ დემოკრატიული პრინციპების თანხმად არ მოჰკლეს არც ერთი ჩვენი (ბოლშევიკების) ამხანაგი, თუმცა ჩვენ მათ ვზვრებდით ასობით და დახვრიტეთ მათი ცენტრალური კომიტეტის წევრებიცო»... «დეილი ჰერალდმა» დასტამბა ეს ამონაწერი 1924 წლის 6 ოქტომბერს... შემდეგ ავტორს მოჰყავს ის ადგილი მოხსენებიდან, სადა დელეგაცია მძევლების დახვრეტას მენშევიკებს აწერს და ბოდიშს ხდის ბოლშევიკებს: «მენშევიკების მიერ 18 მძველის დახვრეტამ მოთმინებიდან გამოიყვანა ბოლშევიკები»-ო.

«ბოლშევიკებმა დახვრიტეს მძველები,—დასძენს ადლერი—მათ ოფიციალურად გამოაქვეყნეს ცნობა ამის შესახებ ხალხის დასაშინებლათ; ხოლო ინგლისელ მკოდნე პირთა «მიუდგომლობა» აიძულებს მათ თავის «შედეგებში» ერთი სიტყვიტაც არ მოიხსენიონ ბოლშევიკების მიერ მძველების დახვრეტა და პირიქით, მენშევიკებს მიაწერონ ის, რასაც ნამდვილათ ბოლშევიკები სჩადიოდნენ. ეს პადლოვი უმაღლესი მიღწევა ამ სამარცხენო დოკუმენტისა»...

სოციალიზმი და კომუნისმი დახავლეტოში.

(საინფორმაციო).

ოკუპანტების პრესა არავითარ სიყალბეს და დამახინჯებას არ ერიდება იმისათვის, რომ ქართველ მკითხველს, განსაკუთრებით ქართველ მშრომელს გული გაუტეხოს და დაარწმუნოს ის. თითქოს ევროპაში დღით დღე ნიადაგი ეცლებოდეს სოციალიზმს და მშრომელთა მასა მესამე ინტერნაციონალის «ძლევამოსილ» ბანაკში გადადიოდეს. სამწუხაროდ ჩვენ მოკლებული ვართ შეძლებას თუ გინდ კვირიდან კვირამდე მივსდიოთ საბჭოთა პრესას ჩვენში და ვაზილოთ მისი ყალბი ინფორმაცია უცხოეთის, განსაკუთრებით დასავლეთ ევროპის ვითარების შესახებ. მაგრამ დარწმუნებული ვართ, რომ ის უტყუარი ზოგადი ცნობებიც, რომელსაც ჩვენ მივაწოდებთ თვიდან თვეზე ქართველ მკითხველს, შეძლებას მისცემს მას დაეფასოს საბჭოთა «კახიონი» პრესის ინფორმაციის სიყალბე და სწორი წარმოდგენა იქონიოს სოციალიზმის და კომუნისმის შედარებითი წონაზე დასავლეთის სოციალ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში. ჩვენი ინფორმაცია დაემყარება უდავო სტატისტიკურ ცნობებს და ურყევ ფაქტებს, რომლის უარყოფას თვით კომუნისტებიც ვერ შესძლებენ. რა თქმა უნდა იქ. სადაც პრესა მათ მონობლიას არ შეადგენს.

საფრანგეთი. მოსკოვის და მის ამჟამად ფრანგ კომუნისტების წყალობით საფრანგეთის გაერთიანებული სოციალისტური პარტია გაითიშა ტურის კონგრესზე 1920 წელს. ძველი პარტიის უდიდესი ნაწილი გაჰყვა კომუნისტებს. 180 ათასი წევრიდან სოციალისტურ პარტიას შერჩა 40-ოდე ათასი. იმ დროს კაცი იფიქრებდა, რომ სოციალიზმის წინსვლა დიდი ხნით უნდა შეჩერებულიყო და მისი ადგილი კომუნისმს უნდა დაეკარი. განვლო ოთხმა წელმა. ამ ხნის განმავლობაში კომუნისტური პარტია განუწყვეტელი რღვევით, შინაური კინკლაობით და დემორალიზაციითაა შეპყრობილი. მას შორდება მასები და უბრუნდება ძველ პარტიას, რომელიც თანდათან ძლიერდება და იკრებს თავის გარშემო საფრანგეთის პროლეტარიატის საუკეთესო ნაწილს. ორივე პარტიის შედარებითი ძალა-გავლენა განიზომა 1924 წლის საპარლამენტო არჩევნებში. სოციალისტებმა გაიყვანეს 104 დეპუტატი, კომუნისტებმა კი მხოლოდ 26. 18 საარჩევნო ოლქში, სადა წმინდა სოციალისტური სიფი დაუპირდაპირა კომუნისტებს, ერთი შემთხვევის გამოკლებით, ყველგან სოციალისტებს ზედა გამარჯვება. გამორჩევა, რომ კომუნისტებს არავითარი გავლენა არა აქვთ საერთო პროვინციაში და კერძოდ ინდუსტრიულ ცენტრებში. გავლენა აღმოაჩნდათ მათ მხოლოდ პარიზში, რომელიც არ არის ინდუსტრიული ქალაქი და სადა დღემდე მეფობს რეაქციონური ბურჟუაზია «ნაციონალური ბლოკის» სახით.

განვლო ამის შემდეგ ერთმა წელმა. ამა წლის მაისში მთელ საფრანგეთში მოხდა

მუნიციპალური (საქალაქო) არჩევნები. ეს მეორე პოლიტიკური ეგზამენი დამთავრდა სოციალისტების ბრწყინვალე გამარჯვებით და რეაქციის და კომუნისმის დამარცხებით. სოციალისტებმა არამც თუ შეინარჩუნეს 24 ქალაქი. საცა მათ წინეთაც უმრავლესობა ჰქონდათ საბჭოებში, არამედ დაიპყრეს ახალი 18 ქალაქი, მათ შორის ისეთი ცენტრები, როგორც ბორდო (მერათ არჩეულ იქნა საქართველოში ნამყოფი დეპუტატი მარკე) და ტულუზა. ისეთი ინდუსტრიული სიმაგრე, როგორიცაა კრუზო—ზრეიდერის ქარხნების ცენტრი და სხ.

ამნაირად ეხლა გარდა პარიზისა, სადაც უმრავლესობა—მართალია შემცირებული—ისევ ანაციონალურ ბლოკს შერჩა, საფრანგეთის ყველა უდიდეს ქალაქებს (მარსელი, ლიონი, ბორდო, ლილი, ტულუზა და სხ.) სოციალისტური თვითმართველობა განაგებს. კომუნისტებმა კი არამც თუ ვერაფერი დაიპყრეს, არამედ გასულ წელთანაც შედარებით მრავალი ხმა დაჰკარგეს მთელს საფრანგეთში და თვით პარიზშიაც კი,— დაჰკარგეს, რა თქმა უნდა. სოციალისტური პარტიის სასარგებლოდ. საფრანგეთის დედაქალაქში, რომელიც ემმარჯვენების და კომუნისტების სიმაგრეთ ითვლებოდა, ამოკუთარების¹⁾ პარტიას დააკლდა თითქმის მეოთხედი წინათ მიღებული ხმებისა. ეხლა სოციალისტებს მეტი ამრჩევლები ჰყავთ პარიზშიაც, ვინემ კომუნისტებს. საინტერესოა, რომ პარიზის სწორედ პროლეტარულ რაიონებში სოციალისტურმა პარტიამ თითქმის ორჯერ მეტი ხმა მიიღო. ვინემ კომუნისტურმა.

ამნაირად, უკანასკნელმა არჩევნებმა დაადასტურა, რომ საფრანგეთის მუშების უდიდესი ნაწილი, მთელი ინდუსტრიული პროლეტარიატი მიჰყვება სოციალისტურ პარტიას. კომუნისტებს კი არავითარი გავლენა არ აქვთ ინდუსტრიულ პროლეტარიატზე. მათი მცირე ამაღის უდიდეს ნაწილს ქალაქის ნახევრად პროლეტარული ელემენტები შეადგენენ.

სოციალისტურმა პარტიამ ამ ოთხი წლის განმავლობაში გააორა თავისი პარტიის წევრთა რიცხვი, რომელიც დღეს 100 ათასს უდრის. ამ ქამად ის უდიდესი პოლიტიკური ორგანიზაცია საფრანგეთში, მაშინ როდესაც კომპარტიას—130 ათასი პარტიის წევრის მაგივრად (1920-ში) ჰყავს დღეს, კომინტერნის ოფიციალური ცნობით, 50 ათასი წევრი. ნამდვილათ კი ეს უკანასკნელი «ოფიციალური» ციფრიც ძალზე გადამეტებულია.

აი ასეთია ამ ოთხი წლის მუშაობის ბალანსი ერთი და მეორე მიმდინარეობის საფრანგეთში.

გერმანია. აქ, როგორც წინეთაც, სოციალდემოკრატია უძლიერესი პოლიტიკური პარტიაა, რომელიც თავის რიგებში აერთებს 1.000.000 მუშას. კომპარტიას კი, რომელიც უძლიერესათ ითვლება ევროპის კომუნისტურ პარტიებს შორის, 1924 წელში ჰყავდა 350 ათასი წევრი²⁾. ეს ამაღა შესდგება იმ ჩამორჩენილ, მომეტებულიათ ნახევრად პროლეტარულ ელემენტებისაგან, რომლებიც ომის შემდეგ ამოძრავდნ უკიდურესი გაჭირვების და სასოწარკვეთილების ზეგავლენით. კომუნისმს და მასთან ერთად მონარქისტურ რეაქციას ასაზრდოვებს გერმანიის საგარეო პირობებით გამოწვეული შინაური არეუ-დარევა. უკანასკნელი პერიოდი პოლიტიკური და ეკონომიურ რღვევისა იყო რურის ოკუპაციის ხანა. სწორედ ამ ხანის მიწურულში, 1924 წ. მაისში მოხდა რეიხსტაგის არჩევნები, რომელმაც აღნიშნა სოციალდემოკრატის გავლენის შედარებით შესუსტება და კომპარტიის დროებით გაძლიერება. ს.-დ.-იამ მიიღო 6.014.372 ხმა, კომუნისტებმა—3.746.643. ამ არჩევნებს მოჰყვა გერმანიის და მოკავშირეების მორიგება ლონდონში დაუსის პლანის ირგვლივ, მარკის სტაბილიზაცია, ქვეყნის დაშოშმინება და ნორმალურ პირობებში ჩადგომა. ამან კი საოცარი სისწრაფით გამოიწვია ს.-დ.-ის გაძლიერება და კომპარტიის გავლენის დაკემა. 1924 წლისავე დეკემბერში მოხდა ხელმეორე არჩევნები რეიხსტაგში: ს.-დემოკრატია იღებს უკვე 7.880.963 ხმას, კომუნისტები კი—2.708.345-ს. ვადის სამი თვე, ხდება საპრეზიდენტო არჩევნები (1925 წლის 29 მარტს) და კიდევ უფრო ნათლად აშკარავდება კომუნისტების გავლენის კატასტროფიული დაკემა: კომპარტიამ მიიღო მხოლოდ 1.874.828 ხმა,

¹⁾ კომინტერნის ოფიციალური სტატისტიკით, რომელიც ძალზე გადამეტებულია. ამას გარდა მიმდინარე წელში საგრძობლათ დაეცა კომუნისტების გავლენა გერმანიის, რასაც უეჭველია მოჰყვებოდა პარტიის წევრთა რიცხვის შემცირება.

მაშინ როდესაც სოციალდემოკრატიის კანდიდატმა ბრაუნმა 7,802,496 ხმა შეკრიბა. ამგვარად, კომპარტიამ ათი თვის განმავლობაში დაკარგა 1,874,823 ხმა! აღსანიშნავია, რომ ამ არჩევნებში ს.დემოკრატებმა ყველა უდიდეს ინდუსტრიულ მხარეებში მიიღო გაცილებით მეტი ხმა, ვინემ კომუნისტებმა. მაშინ როდესაც ათი თვის წინათ, ზეით აღნიშნული პირობების ზეგავლენით, რეინვესტირებაში (რური) და ალაგ-ალაგ სხვაგანაც კომუნისტებმა სოციალისტებზე მეტი ხმა მიიღეს.

ამგვარად, გერმანიაშიაც როგორც საფრანგეთში, ჩვენ მოწამენი ვართ სოციალიზმის გავლენის ზრდის და კომუნისტების შეუწყვეტელ დაუძღურების.

საქართველს ხაკითხი უნდაქთაძი.

საქართველს ელჩის პროტესტი ჭიათურის გაცემის გამომ. საქართველს დემოკრატიულ რესპუბლიკის ელჩმა პარიზში, აკაკი ჩხენკელმა, გადასცა ჩრდილო-ამერიკის შეერთებულ შტატების ელჩს ამავე ქალაქში სპროტესტო ნოტა რუსეთის მთავრობის მიერ ამერიკელ მოქალაქეებზე ჭიათურის შავი ქვის საოცნცენოთ გაცემის შესახებ. ნოტაში ნათქვამია, სხვათა შორის: «ქართველი ხალხის სახელით, როგორც მისი კანონიერი წარმომადგენელი, ვაცხადებ უსასტიკეს პროტესტს ცინიკურ ვაჭრობის წინააღმდეგ, რომელსაც მოსკოვის მთავრობა აწარმოებს, და, ერთხელ კიდევ, ნებას ვაძლევ ჩემ თავს გავაფრთხილო ამერიკელი მოქალაქენი, რომ ქართველი ხალხი და მისი მთავრობა ოდნავათაც არ იცნობენ თავისთვის სავალდებულოთ იმ ხელშეკრულებას, რომელიც ოკუპანტებთან ან მათ აგენტებთან იქნება დადებული ჭიათურის კონცესიის მისაღებათ».

შეერთებულ შტატების ელჩმა დაუდასტურა ა. ჩხენკელს, რომ აღნიშნული ნოტა მიღებისთანავე გადაეგზავნა მის მთავრობას ვაშინგტონში.

ნოტა ბელგიის ახალ მთავრობას, მოსალოდნელია, რომ ახალი შემადგენლობის მთავრობამ ბელგიაში დასვას კითხვა საბჭოთა რუსეთის ცნობის და მასთან ურთიერთობის აღდგენის შესახებ. ამის გამომ საქართველოს ელჩმა პარიზში მიმართა ბელგიის მთავრობას ნოტით, რომელშიაც მოითხოვს, რომ თუ ცნობის საკითხი დადგა, სავსებით დაცულ იქნას საქართველოს საერთაშორისო უფლებები, ბელგიის მიერ სხვა ევროპიულ სახელმწიფოებთან ერთად აღიარებული 1921 წლ. თებერვალში.

ბელგია და საქართველო. ბელგიის ახალი მთავრობის დეკლარაციის განცხადებაში რუსეთის ცნობის შესაძლებლობის შესახებ სხვათა შორის სთქვა:

არის ზოგიერთი საკითხები, რომელთაც ჩვენ არ დავივიწყებთ ამ მოლაპარაკების დროს: ჩვენი ინტერესები რუსეთში (სამი ჰილიარდი ოქროს ფრანკი) და საქართველოს რესპუბლიკა, რომელსაც არ სურს სიკვდილი...

«საქართველოს მეგობრები» ინგლისში. ინგლისურ პრესაში ივნისის დამლევს გამოქვეყნებული იყო შემდეგი მოწოდება (მოგვყავს 23 ივნ. «ტაიმს»-იდან): «საქართველოს კომიტეტი» (თავმჯდომარე მისტერ ს. ე. მორისი) დაარსებულ იქნა საქართველოში მოსკოვის წითელი არმიის შემოსევის შემდეგ იმ მიზნით, რომ საზოგადოებრივი აზრის ყურადღება შეიპყრო საქართველოს ეკონომიური და პოლიტიკური ცხოვრების განადგურებისათვის. ესლა განზრახულია კომიტეტის საზოგადოებათ გადაცეკვა, რომელსაც «საქართველოს მეგობრები» დაერქმევა. მას აზრათ აქვს შეადგინოს ფონდი იმ ქართველთა დასახმარებლათ, რომლებიც შემოსეულმა მტერმა იძულებული გახდა მიეტოვებიათ თავიანთი ქვეყანა და განეულოყვენ ევროპაში. მათგან ბევრმა იზოვა საშუალო, მაგრამ არიან ისეთებიც, რომელთაც უჭირთ თავიანთ ბავშვებს მიაწოდონ საკმარისი საკმელი და ტანთსაცმელი. არის ოჯახები, რომელთა მარჩენალნი მოკლულ იქნენ როგორც მძევლები ან და დაიხოცენ უკანასკნელი აჯანყების დროს და ესლა ყოველივე სახსარს მოკლულნი უცხოეთში იმყოფებიან. ჩვენ საშუალება არ გვაქვს მიწვიდეთ იმ ახელ ქართველებს, რომლებიც გადასახლებული არიან ცივ ჩრდილოეთის ციხეებში. ხოლო უცხოეთში გადმოხვეწილთათვის ჩვენ ვთხოვთ დახმარებას ყველას, ვისაც სწამს სამართლიანობა, ადამიანობა, ცივილიზაცია».

მოწოდებას ხელს აწერენ: ს. ე. მორის, ე. ს. მორის, ჟან კობდენ ენვინ, ს. ა. ბაილს, სილვია ლინდ, რობერტ ლინდ, ფილიპ სნოუდენ, ეთელ სნოუდენ, ე. რამზენი მაკდონალდ, ედით დიურჰამ, ნ. ფ. დრაიპორსტ.

პარტიული ცხვრება.

გამომცემლობა საქართველოში. ჩვენ მივიღეთ ორი ფურცელი, გამოცემული საქ. ს.-დ. მ. პ. საორგანიზაციო კომიტეტის მიერ საქართველოში. ერთი შეეხება საკავშირო ცაკის სესიას თბილისში და მეორე—1 მაისის დღესასწაულს.

დამოუკიდებლობის კომიტეტის პროცესი. «როსტა» აუწყებს ვეროპის პრესას, რომ ჩვენს დაუსრულებია დამკომის წევრების საქმის «გამოძიება». მეორე მხრით საქართველოდან გვატყობინებენ—ამ მოკლე ხანში აპირებენ დამკომის წევრების პროცესის გამართვას. ბრალდებულთა რიცხვი 40ს აღემატება. ამათგან დიდი უმრავლესობა ძველი პარტიული მოღვაწეებია. მათ შორის—აფთონ წულაძე, კირილე ნინიძე, კოლია ქარცივაძე, დავით ონიაშვილი, კოტე ანდრონიკაშვილი, გიზო ანჯაფარიძე და სხვები. ონიაშვილი, ანდრონიკაშვილი და ანჯაფარიძე სრულიად დაავადმყოფებულნი არიან ნერვებით. განსაკუთრებით უკანასკნელი, კოლია ქარცივაძეს, დამკომის ძველი შემადგენლობის (1922 წ.) თავმჯდომარეს, ერთხელ უკვე «მიუსაჯეს» სამუდამო ციხე და გადაიყვანეს კიდევ რუსეთში სასჯელის მოსახდელათ. მაგრამ აჯანყების შემდეგ ისევ დააბრუნეს თბილისის ჩეკაში და ხელახლა ასამართლებენ.

ამხ. კოწია სულაქველიძის დაპატიმრება. ბათუმელი კომუნისტური «ფუხარა» (10 ივნისის) დიდის ამბით იუწყება კოწია სულაქველიძის დაპატიმრებას ბათუმში—გოროდოკში 7 ივნისს. ოკუპანტების ეს ახალი ტყვე ჩვენი პარტიის ძველი მოღვაწეა, რომელმაც პარტიული მუშაობა 1900 წელში დაიწყო.

რეზოლიუცია, მიღებული ერთხმად საქართველოს სოც.-დემ. პარტიის პარიზის ორგანიზაციის მიერ 1925 წლის 3 მაისის სესიამზე:

«1. ავეისტოს აჯანყებამ კიდევ ერთხელ ნათელჰყო, რომ ქართველი ერი არ შერიგებია მოსკოვის უღელს და განაგრძობს ბრძოლას საკუთარ სახელმწიფოს აღდგენისათვის.

2. საქართველოს საკითხი იყო და არის საერთაშორისო საკითხი.

3. საქართველოს ს.-დ. პარტიის მთავარი მიზანია ამ მიმდინარე ხანაში საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა.

4. ამ მიზნის განხორციელების შესაძლებლობას ის ამყარებს დღევანდელ მომენტის ორ მიმდინარეობას: ერთის მხრით, ხდება ვეროპის ურთიერთობის სტაბილიზაცია, მისი ეკონომიური და პოლიტიკური განმტკიცება და დემოკრატიული კლასების გამძლავრება. მეორე მხრით რუსეთის კომუნისტური რეჟიმის სტაბილიზაცია არ მომადარა, ვერც მოხდება და იმყოფება ქრონიკულ კონფლიქტი შიგნით რუსის ხალხთან და დამორჩილებულ ერებთან, გარეთ ლიმიტროფებთან და ვეროპასთან. ბოლშევიკური რეჟიმის დაცემა აუცილებელია.

5. მოსკოვის ხელისუფლება სტიქიურათ მიექანება საშინაო და საგარეო გართულებისაკენ.

6. საქართველოს განთავისუფლება შეკავშირებულია ამ ორ პერსპექტივასთან.

7. ამ მხრით მუშაობას აწარმოებენ საქართველოს კანონიერი მთავრობა და პარტიის ხელმძღვანელი ორგანოები.

8. ამავე მიზნით პარტია იჭერს მჭიდრო კავშირს სოციალისტურ და დემოკრატიულ პარტიებთან, როგორც ვეროპის და ლიმიტროფების, ისე რუსეთისა, აგრეთვე პარტია უთანხმდება ასეთსავე პარტიებს, რომელნიც საქართველოში და მეზობელ რესპუბლიკებში ებრძვიან მოსკოვის ბატონობას.

9. პარტია ესწრაფვის რუსის და ქართველ ხალხთა, როგორც ორ თანასწორ უფლოვან ერის, თავისუფალ შეთანხმებას საქართველოს სუვერენობის და ურთიერთ სარგებლობის და სოლიდარობის ნიადაგზე.

10. იმ პირობების მიხედვით, რომელიც დღეს საქართველოში არსებობს, პარტია არ ქმნის სამხედრო-ტენიკურ ორგანიზაციებს, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რასაკვირველია, რომ საქართველოს შესაფერ მომენტში არ მოუხდება იარაღის ხელში აღება საოკუპაციო ძალა-უფლების გადასაღდებათ.

11. ამ ეკამათ პარტიამ მთავარი ყურადღება უნდა მიაპყრას პროპაგანდა-აგიტაციას და არალეგალურ ორგანიზაციების აღდგენას და გაძლიერებას, ხალხში დამოუ-

კიდებლობის იდეის გაძლიერებას და სოციალური ბრძოლის ყოველნაირ სერიოზულ (მუშათა გაფიცვა, გლეხთა უკმაყოფილება სასოფლო სამეურნეო გადასახადის სიმძიმით და სხვ.) ხელმძღვანელობას. აგრეთვე შეძლების დავგვარად გამოიყენოს პირდაპირ თუ არაპირდაპირ ყოველგვარი ლეგალური თუ ნახევრათ ლეგალური საშუალებანი.

12. პარტიას მჭიდრო, ორგანიზული კავშირი უნდა ჰქონდეს სოც. ინტერნაციონალთან, როგორც საქართველოს ეროვნულ ინტერესების დასაცავად, ისე მოწინავე ქვეყნების მუშათა კლასის ცხოვრებასთან დასახლებლათ, მათ მუშაობაში მონაწილეობის მისაღებათ, მათი გამოცდილების შესათვისებლათ და მათი საკაცობრიო იდეალებით ქართველი მშრომელი ხალხის გასამსუვალავათ».

ინტერნაციონალიზმი:

სოციალისტური მუშათა ინტერნაციონალის კონგრესი შეიკრება მომავალ აგვისტოს 22-ს ქალაქ მარსელში (საფრანგეთი).

ინტერნაციონალის აღმასრულებელმა კომიტეტმა 9-10 მაისის სხდომებზე პარიზში შეიმუშავა კონგრესისთვის შემდეგი წინასწარი დღის წესრიგი:

1. საერთაშორისო სოციალიზმის პოლიტიკა ზავისათვის ბრძოლაში: ა) მშვიდობიანობის დამყარება ევროპაში; საგარანტიო ხელშეკრულებანი; განიარაღება; ენევის პროტოკოლი და სხვ.; ბ) ომების თავიდან აცილება მომავლისათვის (დასავლეთ ევროპაში, აღმოსავლეთ ევროპაში, დიდ ოკეანეში). 2. მუშათა კლასის ცხოვრების პირობები და უმუშევრობა. 3. რვა საათის სამუშაო დღე და ვაშინგტონის შეთანხმება. 4. საორგანიზაციო კითხვები. 5. სხვა და სხვა.

სპეციალურად აღმოსავლეთ ევროპაში ომის საშიშროების საკითხის დასამუშავებლათ განზრახულია მოწვეულ იქნას განსაკუთრებული კონფერენცია იმ სოციალისტურ პარტიების მონაწილეობით, რომლებიც პირდაპირ არიან დაინტერესებული აღმოსავლეთ ევროპის საქმეებში. ამ კონფერენციის მოწყობა დაევალოს ინტერნაციონალის სეკრეტარიატს.

მარსელის კონგრესზე საქართველოს სოციალდემოკრატიულ პარტიას ეყოლება 11 დელეგატი (3 ხმა).

გამომცემლობა უნდოთში.

უცხოეთში დაიბეჭდა შემდეგი წიგნები და ბროშურები:

ნ. ყორდანი: 1) ბოლშევიზმი, 2) ბრძოლის საკითხები, 3) ჩემი პასუხი, 4) ჩვენ და ისინი, 5) საბჭოთა წყობილება, 6) რა მოხდა? 6) ნამდვილი და ყალბი კომუნიზმი.

ნოე რამიშვილი: საქართველო და რუსეთი.

ფრანგულ ენაზე: პიერ რენოდელი — სიტყვა წარმოთქმული საქართველოს შესახებ საფრანგეთის დეპუტატთა პალატაში 29 იანვარს 1925 წ.

ინგლისურზე: (საქ. ს.-დემ. მ. პარტიის საზღვარგარეთელ ბიუროს გამოცემა) ინგლისის ტრედუნიონების დელეგაცია საქართველოში.

იბეჭდება ინგლისურად, ფრანგულად და გერმანულად: ინგლისის ტრედუნიონების დელეგაცია და საქართველო.

კ. კაუცკის უკანასკნელი ნაწარმოები: ინტერნაციონალი და საბჭოთა რუსეთი. გადათარგმნილია და ახლო მომავალში გამოვა ქართულ ენაზე.

რედაქციისაკან.

აგვისტო-სექტემბრის აჯანყების წლის თავის აღსანიშნავათ გამოვა «ბრძოლის» სპეციალური (მესამე) ნომერი, რომლისთვისაც მკითხველთ ვთხოვთ მოგვწოდონ ოკუპანტების მიერ დახრილთა სურათები, სანეკროლოზო მასალა და საზოგადოთ ყოველგვარი ცნობები აჯანყების შესახებ, რომლებიც მათ საინტერესოთ და აღსანიშნავათ მიაჩნიათ.

Rédaction et Administration:

Le Gérant: G. - A. Bernard.

D. Charachidsé. 2, Rue Perceval. Paris, 14.